

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2013

Daniela Tkadlečková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Daniela Tkadlečková

**Vybrané principy normativního prostředí
upravující práci novinářů v Turecké
republice se zaměřením na § 301 tureckého
zákoníku**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Daniela Tkadlečková**

Vedoucí práce: **PhDr. Václav Moravec, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

TKADLEČKOVÁ, Daniela. *Vybrané principy normativního prostředí upravující práci novinářů v Turecké republice se zaměřením na § 301 tureckého zákoníku*. Praha, 2013. 61 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Václav Moravec, Ph.D.

Abstrakt

Právo na svobodu projevu je jedním ze základních práv každé demokratické společnosti. Pokud se Turecká republika stane součástí Evropské unie, jakéhosi symbolu dodržování lidských práv a svobod, bude muset v rámci předvstupních rozhovorů prokázat svou schopnost přetvořit nevládné prostředí práce tureckých novinářů na takové, které by odpovídalo evropským standardům. Analýza paragrafu 301 zohledňuje pouhý zlomek problému na rozsáhlém poli turecké žurnalistiky. Tato studie se však zabývá celkovým vývojem existence paragrafu 301, který zakazuje veřejné hanobení tureckého národa, republiky či státních a bezpečnostních složek. Jsou sledovány jednotlivé novelizace tohoto paragrafu, dílčí soudní procesy obžalovaných novinářů a dopad paragrafu 301 na vnímání a chování tureckých nacionalistů, kteří ve jménu ochrany republiky útočí na novináře stíhané dle tohoto paragrafu. Studie rovněž poukazuje na uchopení problematiky paragrafu 301 evropskými institucemi pro ochranu práv a svobod lidí, potažmo Evropskou unií. Skrze paragraf 301 je rovněž zdůrazněna rozdílná povaha Turecké republiky oproti státům EU, kdy jsou vlastenecky laděná zákonná opatření pouhým vyústěním typického tureckého charakteru.

Abstract

The right to freedom of expression is one of the essential rights of every democratic society. If Turkish republic becomes part of the European Union, which stands for a

symbol of observance of the human rights and freedoms, it will have to prove in line with the accession talks its ability to transform the unkind working environment of the Turkish journalists to an environment, which would actually correspond with the European standards. The analysis of the article 301 factors only a fraction in the large field of Turkish journalism. However, this study is concerned with the general development of the existence of the article 301, which prohibits public denigration of the Turkish nation, the Republic or the state and security organizations. There are particular amendments of this article observed, also partial court cases of the accused journalists as well as the impact of the article 301 on the perception and behavior of the Turkish nationalists who attack the journalists prosecuted under the article 301, all this in the name of protection of the Republic. This study also points out how the article 301 is being treated and understood by the European institutions for the human rights, or by the European Union alone. Through the article 301 the different nature of the Turkish republic is emphasized. It is stressed that the patriotic provisions of the law are only a result of a typical Turkish character.

Klíčová slova

Paragraf 159, paragraf 301, hanobení, turecký národ, Turecká republika, nacionalismus, arménská genocida, Evropská unie

Keywords

Article 159, article 301, denigration, Turkish nation, Turkish Republic, nationalism, Armenian genocide, European Union

Rozsah práce: 80 875 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.05. 2013

Daniela Tkadlečková

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucímu bakalářské práce PhDr. Václavu Moravcovi, Ph.D. za jeho cenné rady, připomínky a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Tkadlečková Daniela

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2010

E-mail diplomantky/diplomanta:

danyuys@seznam.cz

Studijní obor/forma studia:

Žurnalistika / prezenční

Razítko podatelny:

Předpokládaný název práce v češtině:

Vybrané principy normativního prostředí upravující práci novinářů v Turecké republice se zaměřením na § 301 tureckého zákoníku

Předpokládaný název práce v angličtině:

Selected normative principles governing the working environment of journalist in the Republic of Turkey, focusing on Article 301 of Turkish Code

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: *ZS 2012/2013*):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2012/2013

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Cílem práce je analýza normativního prostředí regulující práci novinářů v Turecké republice se zaměřením na roku 2005 ustanovený § 301 tureckého trestního zákoníku, který pod hrozbou trestu zakazuje napadání „turectví“, Turecké republiky a státních institucí. Hlavní částí práce bude detailní rozbor dopadu výše zmíněného paragrafu na dodržování lidských práv a svobod, dále komparace původního paragrafu s jeho obměněnou verzí (aktualizace roku 2008) a charakteristika a historický vývoj dnes již neexistujícího paragrafu 159, z něhož § 301 vychází; významné je také zkoumání jednotlivých případů obviněných a odsouzených novinářů, kteří ustanovení porušili.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

- seznámení s tematikou, stručná charakteristika dějinného vývoje Turecké republiky (od r. 1923)
- vznik tureckého trestního zákoníku; paragraf 159
- vymezení pojmu svoboda slova a jeho chápání tureckými vládními orgány
- vznik a analýza paragrafu 301
- změna paragrafu 301
- případy jednotlivých novinářů, kteří byli a jsou stíháni za porušení výše zmíněných ustanovení

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Výchozím materiálem jsou četné studie jak tureckých, tak světových odborníků a organizací, odborné články a eseje, turecká a převážně německá literatura.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Metodami práce budou deskripce a analýza normativního prostředí regulující práci novinářů v Turecké republice, právní komparace a případové studie. Vycházet budou z pečlivých rešerší primárních pramenů a literatury (např. dokumenty vydané tureckou vládou, literatura stíhaných osob, dále studie názorů odborníků a nezaujatých osob).

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Türk Ceza Kanunu, 2004 (turecký trestní zákoník užívaný tureckými soudy; poprvé přijat r. 1926, několikrát pozměněn, s poslední aktualizací roku 2008)

Türk Ceza Kanunu, 2008

Türkiye „demokrasi“ iddiası ve Türk Ceza Kanununun 301. Maddesi, Faktör 301, 2011 (odborná analýza organizace tureckých právníků podrobně se zabývající obsahem paragrafu 301 tureckého trestního zákoníku, jeho dopadem na demokracii v Turecku a omezováním svobody občanů Turecké republiky; mj. nabízí přehled v současnosti probíhajících trestních řízení s novináři, spisovateli, vydavateli a umělci)

Turkey: Article 301: How the law on “denigrating Turkishness” is an insult to free expression, Amnesty International, 2006 (odborná studie analyzující podstatu paragrafu 301 tureckého trestního zákoníku, s důrazem na případ tureckého spisovatele Orhana Pamuka)

PANICO, CH. Violations of Free Expression in Turkey, Human Rights Watch, 1999 (studie mezinárodní organizace pro výzkum dodržování lidských práv [HRW], která se soustředí na oblast tištěných médií, s důrazem na zkoumání svobody projevu v politice; studie zahrnuje období mezi lety 1995 až 1999)

Turkey: Human Rights Concerns in the Lead up to July Parliamentary Elections, Human Rights Watch, 2007 (studie zkoumající dodržování základních lidských práv v souvislosti se shrnutím jednotlivých případů obviněných osob co se otázky hanobení turectví, Turecké republiky a tureckých vládních orgánů týče)

FLEGL, V. Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv. Praha: C. H. Beck, 1998 (soubor zásadních mezinárodních dokumentů týkajících se dodržování lidských práv a svobod)

Usnesení Evropského parlamentu o zprávě o pokroku Turecka za rok 2011, Evropský parlament, 2012 (shrnutí dosavadních změn, jichž Turecká republika dosáhla od počátku vyjednávání o vstupu do Evropské unie; dále analýza zatím nesplněných podmínek [problematika paragrafu 301], které však Turecko přijalo jako závazné)

ALGAN, B. The Brand New Version of Article 301 of Turkish Penal Code and the Future of Freedom of Expression Cases in Turkey, German Law Journal, 2008 (právní analýza zaktualizovaného paragrafu 301 tureckého trestního zákoníku, která rozebírá základní rozdíly mezi oběma verzemi a charakterizuje význam samotného aktu změny znění)

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Huňa, Petr: Lidská práva v Turecku jako evropská otázka. Diplomová práce, Zlín, MU, PF, 2007, vedoucí práce Marta Goňcová

Vodová, Barbora: "Sekularismus", ústavnost a silná pozice armády v Turecku z pohledu Evropské unie, Brno, MU, FF, HIU, 2008, vedoucí práce Vladimír Goněc

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD	2-5
1. NORMATIVNÍ PROSTŘEDÍ UPRAVUJÍCÍ PRÁCI NOVINÁŘŮ	
V TURECKU	6
1.1 <i>Vybrané aspekty regulace médií v Turecku</i>	6-12
1.2 <i>Stručný přehled dějinného vývoje moderní Turecké republiky</i>	12-16
1.3 <i>Ústava Turecké republiky</i>	16-18
1.4 <i>Turecký trestní zákoník</i>	18-20
1.4.1 <i>Paragraf 159</i>	21-22
1.4.1.1 <i>Paragraf 301</i>	22
1.4.1.2 <i>Analýza jednotlivých změn paragrafu 301</i>	23-24
1.4.1.2.1 <i>Odsun Arménů 1915 až 1916</i>	25-26
2. VYMEZENÍ POJMU SVOBODA SLOVA A JEHO CHÁPÁNÍ EU	27
2.1 <i>Článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv a článek 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod</i>	27-29
2.2 <i>Komparace situace v Turecku a v jiných zemích EU</i>	29-30
2.3 <i>Vstup Turecka do EU v souvislosti s § 301 tureckého trestního zákoníku</i>	
.....	30-33
2.3.1 <i>Turecko bránící svou čest</i>	33-34
3. PŘÍPADY OBVINĚNÝCH DLE PARAGRAFU 159, RESP. 301	35
3.1 <i>Orhan Pamuk</i>	35-36
3.2 <i>Hrant Dink</i>	36-37
3.3 <i>Elif Şafak a další vybrané případy</i>	37-39
3.3.1 <i>Přehled osob obviněných dle § 301</i>	39-41
3.4 <i>Možná řešení problematiky § 301</i>	41-43
ZÁVĚR	44-46
SUMMARY	47
POUŽITÁ LITERATURA	48-52
SEZNAM PŘÍLOH	53
PŘÍLOHY	54-61

Úvod

V dubnu roku 2013 byl v Turecku schválen a přijat čtvrtý reformní balíček, od něhož si zejména Evropská unie slibuje zlepšení v oblasti dodržování lidských práv a svobod. Tato bakalářská práce si klade za cíl zanalyzovat současné normativní prostředí práce tureckých novinářů a ve výsledku předložit čtenáři komplexní studii zaměřenou na konkrétní § 301 tureckého trestního zákoníku, rovněž poukazujíc na další restriktivní opatření znemožňující novinářům vykonávat svou práci dle evropských standardů. Zdůrazněna jsou především zlepšení, kterých turecké soudnictví dosáhlo a v rámci nichž došlo k jistému uvolnění v prostředí plném svazujících pravidel a příkazů. Přesto je nastíněn paradox vývoje normativního prostředí skrze studie nevládních organizací zaměřujících se na dodržování svobody slova, jako je *Freedom House* či *Reportéři bez hranic*. Podle jejich výzkumu se Turecká republika propadá na žebříčku zemí co do míry ochrany svobody projevu, a to i přesto, že oproti 90. létům minulého století, kdy bylo prostředí práce tureckých novinářů označováno jako nevyhovující a silně restriktivní, dosáhlo Turecko v počátku nového tisíciletí jakéhosi posunu vpřed. Také u paragrafu 301 lze sledovat pozitivní změny v rámci jeho aplikace, jež jsou popsány v průběhu kapitol, ovšem studie rovněž poukazuje na zhoršující se restriktivní podmínky práce tureckých novinářů co do ostatních článků trestního zákoníku. Ve studii je poukázáno na fakt, že turecká vláda posouvá svou pozornost z paragrafu 301 na ostatní uzákonění, jimiž lze taktéž omezovat svobodu projevu ve prospěch vládní instituce. Protiteroristický zákon je jednou z kodifikací, v rámci níž lze uvalit na novináře žalobu, která obviňuje žurnalisty z účasti v teroristické organizaci a komplotu proti vládě, pokud uveřejní více či méně kritický text. Evropské instituce považují tento jev za neakceptovatelný, stejně jako nynější situaci, kdy jsou stovky novinářů stíhány v souvislosti s jejich prací a desítky novinářů si odpykávají mnohdy nesmyslně dlouhé tresty. Roku 2012 byla Turecká republika označena jako celosvětově největší vězení novinářů vůbec. Je jasné, že nejen tato skutečnost značně zpomaluje proces vstupu do Evropské unie a začlenění země dle evropských právních a společenských struktur.

Studie sleduje tedy vývoj omezení svobody slova přibližně od roku 2005 do současnosti, se zohledněním nynější situace. Ta se sice vykazuje notnými změnami, ovšem stále nedosahuje takové úrovně, jíž by byla rovnocenná úrovní v demokratických zemích. V posledních osmi letech se pozornost světových organizací na obranu lidských

práv soustředila co do ochrany svobody projevu právě na paragraf 301 a jeho užívání tureckou vládou. Desítky osob byly obviněny, stíhány a uvězněny či zproštěny viny na základě žalob dle uvedeného paragrafu, podle něhož se provinily *veřejným zostuzením tureckého národa, státu či státních a bezpečnostních složek*.

Problematika paragrafu 301 spočívá zejména v obsahové vágnosti a blíže nespecifikovaných termínech, díky nimž lze zažalovat téměř bezdůvodně za většinu uveřejněných „nevhodných“ informací či názorů. Až s poslední novelizací z roku 2008 byla zavedena povinnost schválení každé žaloby ministrem spravedlnosti. Teprve tímto krokem došlo v minulých letech k zásadnímu obratu ve vnímání paragrafu 301 a taktéž k redukci soudních případů.

V souvislosti s diskuzemi o přijetí Turecké republiky do Evropské unie přetrvává však nadále požadavek ze strany EU vyjmout paragraf 301 ze zákoníku úplně. Tato studie otevírá problematiku samotné existence paragrafu 301 a zkoumá jeho esenciální význam pro Turecko. Odkazuje na postupný vývin tureckého nacionalismu, který v Turecku vytváří silné ochranné tendence nejenom vůči zemi jako takové, ale také vůči jejímu lidu, symbolům a historickému dědictví. Nastíněna je otázka, zda může Turecko fungovat po boku ostatních členských zemí EU se svými zvyky a potřebami, které si pro svou ochranu hodlá podržet. Studie dále upozorňuje na možná úskalí, jež se mohou v rámci předstupných rozhovorů objevovat při situaci, kdy bude EU nekompromisně tlačit na Turecko co do radikálních změn vlastní jurisdikce.

Nedílnou součástí této bakalářské práce je rovněž deskripce a analýza vybraných případů osob obviněných dle paragrafu 301, které percepce tohoto paragrafu zásadně ovlivnily. Paragraf 301 působí jako jakási opěrná hůl tureckým nacionalistům, kteří jeho aplikaci na uveřejňované informace považují za stěžejní možnost ochrany vlasti před nactiutrháním. Fanatické uctívání své země vedlo u některých z nich ke sklonu k násilí nejenom vůči novinářům, ale také vůči spisovatelům, umělcům či ochráncům práv.

Studie se dále zabývá jednak teoretickým výkladem právního systému Turecka a poukazuje na „hodnotovou podstatu“ poslední novelizace paragrafu. A jednak zkoumá dopad onoho paragrafu na fungování tureckých médií, potažmo novinářů.

Po prozkoumání problematiky autorka této studie usoudila, že je nutné chápat paragraf 301 jako celosvětový problém, resp. jako předmět zájmu celého evropského společenství. Ve studii se zohledňuje potenciální vstup Turecka do EU a vliv paragrafu 301 na směr diskuzí s unií. Komparací se členskými zeměmi Evropské unie je zdůrazněn nacionalistický charakter trestních zákoníků také jiných evropských zemí.

Jelikož je EU základním hybatelem a podporovatelem změn v Turecku, je část věnovaná Turecko-evropskému vztahu stěžejní co do pochopení problematiky.

Zvolená problematika je spíše neznámá v českém prostředí, a to z toho důvodu, že Česká republika je velice benevolentní co do uveřejňování *urážlivého* obsahu. Čeští občané ani příliš nepěstují jakési okázalé vlastenectví, turecké národovectví je pro nás tedy spíše zajímavostí. Tematika zaměřená na Tureckou republiku byla přednostně volena za účelem obohacení českého informačního pole, které bohužel stále postrádá rozsáhlejší nabídku materiálů s blízkovýchodní tematikou. Autorčinou snahou je také především vytvoření studie, která by mohla pomoci novinářům a dalším, již se hodlají blíže zabývat problematikou turecké žurnalistiky, resp. chtějí v Turecké republice rovněž jako novináři či zpravodajové působit.

Výchozí studijní literaturou byly zejména četné odborné studie a stati jak různých celosvětových organizací (OBSE, PEN International, TESEV, EU), tak dílčích tureckých osobností. Autorka rovněž čerpala informace z odborných publikací světových i českých historiků, stejně jako z oficiálních dokumentů zákoníků a ústav. Nápomocné při vytváření širšího názorového spektra byla pak zejména různá interview, myšlenky či názory v nich uvedené nebo články a eseje nejen tureckých novinářů.

Tato bakalářská práce je rozdělena do tří částí. První kapitola uvádí čtenáře do zvolené problematiky turecké žurnalistiky a analyzuje rozsah a charakter restrikcí v normativním prostředí tureckých médií. Rovněž zběžně rekonstruuje tureckou historii 20. století tak, že jsou vybrány jednotlivé události, jež nejvíce ovlivnily podobu tureckého nacionalismu a dnešního Turecka jako takového. Analýze samotného paragrafu 159/301 předchází obecný pohled na tureckou ústavu a trestní zákoník. Stěžejní v této kapitole je pak rozbor změn, provedených v rámci jednotlivých novelizací. Zkoumán je především reálný dopad oprav paragrafu 159/301 na situaci omezovaných novinářů.

Druhá část této práce je oproti předpokládané struktuře uvedené v tezích přidána, a to z toho důvodu, že byla autorkou práce shledána jako nezbytná pro pochopení souvislostí mezi Tureckem a jeho pozicí při vstupu do Evropské unie, pokud nebude ochotno zcela přistoupit na evropský diktát co do radikálních změn v trestním zákoníku. Tato studie poukazuje skrze paragraf 301 na charakter země, který se značně liší od členských zemí EU a zdůrazňuje nutnost uvědomění si této rozdílné povahy.

Konkrétní případy jsou pak zanalyzovány a předloženy čtenáři v části poslední, v níž je také postihnuta právě problematika tureckých nacionalistů, kteří mnohdy

neopodstatněně ohrožují obviněné osoby. Tedy nejenom soudní postih pro odsouzené, nýbrž strach o vlastní život a neustálý stres doprovází existenci paragrafu 301.

Při vytváření této práce se autorka práce potýkala zejména s nedostatkem materiálů a podkladů k určení přesného počtu soudních případů, vedených dle paragrafu 301, kteréžto turecká vláda nedala zatím k dispozici. Studie je proto často odkázána na pouhé odhady odborných organizací, což může vést ke zkreslení situace v Turecku. Autorka si je rovněž vědoma faktu, že zkoumané řešení paragrafu 301 předkládané v souvislosti s EU nemusí korespondovat s oficiálním stanoviskem Evropské unie ani Turecka. Zdůrazňuje, že jde o náhled na problematiku objektivní osoby, která zohledňuje práva a podmínky obou stran. Autorka přesto spatřuje smysl této studie jako opodstatněný. Přínos práce vidí nejen v přiblížení Turecké republiky Evropanům, ale také v otevřeném posuzování reálnosti vstupu země do EU. Stejně tak samotná zkoumaná problematika normativního prostředí upravujícího práci tureckých novinářů může působit jako jeden z informačních zdrojů českým studentům, kteří se tematice Turecka chtějí věnovat blíže.

1. Normativní prostředí upravující práci novinářů v Turecku

„Lidé lžou pouze tehdy, když existuje něco natolik pro ně významného, že možná ztráta toho je děsí.“

*Orhan Pamuk
(novinář a spisovatel)*

Nadcházející část studie se věnuje dílčím principům normativního prostředí médií, které jsou komparativně analyzovány jak z pohledu demokraticky smýšlející společnosti, tak z hlediska společnosti fungující ve značně restriktivních podmínkách.

Bude popsána a analyzována historie Turecka, resp. jednotlivé milníky 20. století, které zásadně ovlivnily podobu tureckého trestního práva. Důraz je kladen na historické události, jež z hlediska nacionalismu pozvolna utvářely striktní zásady k ochraně Turecké republiky a jejích složek. Je nutné brát v potaz fakt, že není možné v této práci obsáhnout všechny důležité informace týkající se historie Turecké republiky a tematika první kapitoly je tak rozebrána pouze ve zkratce.

Studie se dále obecně věnuje tureckému trestnímu právu, kdy jsou vyzdvihnuty také další diskutabilní paragrafy, narušující evropské zvyklosti a normy v oblasti lidských práv a svobod. Popsáno je využití *paragrafu 159*, resp. *paragrafu 301*, ve který se původní paragraf mění po přijetí nového trestního zákoníku. Ačkoli je v první části stěžejní právní náhled na zvolenou problematiku a zevrubná analýza paragrafu 301, je důležitá také snaha poukázat již v průběhu bakalářské práce na ztíženou roli novináře v Turecku, jenž je mnohdy nucen k samoregulaci své práce, případně přímo ohrožen postihy za práci již uveřejněnou.

1.1 Vybrané aspekty regulace médií v Turecku

Již staří Římané spatřovali v možnosti svobodného myšlení a mluvy cenný dar, který nebyl považován za samozřejmost. Tacitus oslavuje „šťastné časy, kdy si můžeš myslet, co chceš, a říkat, co si myslíš.“ Téměř dva tisíce let stará sentence je stále znovu ožívována rovněž dnes; v éře, kdy je dominantním prvkem života většiny lidí restrikce, a to restrikce svobody myšlení a projevu. Podle nejnovější průzkumové zprávy

americké neziskové organizace *Freedom House* žije v zemi se svobodnými médii pouze každý šestý člověk na světě. Svoboda médií, potažmo svoboda projevu byla přisouzena 14 procentům populace, 43 procent obyvatel žije v zemích, kde je tisk částečně omezen a dalších 43 procent lidí žije v prostředí, v němž je svoboda slova značně omezována. *Freedom House* zkoumalo situaci ve 197 zemích, konkrétně Turecko se v žebříčku zemí dle míry svobody médií objevilo na 120. příčce mezi zeměmi s částečnou restrikcí tisku¹. Stejným statutem, kterým momentálně disponuje Turecká republika, bylo označeno rovněž dalších 69 zemí, 63 posuzovaných zemí lze podle organizace považovat za svobodné a zbylých 64 jich je zcela nesvobodných².

Harmonické spolužití lidí vždy záleželo na dodržování četných pravidel a norem. Pokud by mohla existovat ideální společnost, která by žádná omezení ani regule nepotřebovala, prostředí normativního rázu by tím nemělo valné opodstatnění. Ovšem každá společnost si od věků ve své rozmanitosti vytvářela vlastní normy, bez jejichž dodržování jedinec ve společnosti nemohl žádným způsobem participovat. Podobně je i dnes nutná existence jistých omezení a pravidel, která vytvářejí jakési normativní prostředí, tedy prostředí odkázané na dodržování těchto norem, aby v něm posléze mohla společnost fungovat v rovnováze. Rovněž mediální prostředí má tento normativní charakter. Omezení, která jsou v té které společnosti přijímány k regulaci médií platí v demokratických společenstvích za omezení nutná ke správnému fungování tisku. Náležitá regulace podporuje možnost svobodného rozhodování a vytváření vlastních názorů každého člověka. Usměrněním médií je chráněna celá společnost, aby nedošlo k porušení jejího práva na získávání informací. Zároveň jsou určitými omezeními média sama střežena před zneužitím například k propagandě apod. Normativní prostředí tedy předepisuje, jak by se měl tisk chovat, aby dostál všem svým závazkům a nebyla narušena jeho činnost a důvěryhodnost a rovněž tak předepsanými normami chrání toto prostředí samotného konzumenta mediálního obsahu.

Podobně jako *Freedom House*, také nevládní organizace *Reportéři bez hranic* se věnuje ochraně svobody tisku. Obě tato uspořádání mapují funkčnost normativního prostředí v zemích celého světa. Každoročně vydávané studie a zprávy přinášejí alarmující výsledky, které se nadále zhoršují. Tureckou republiku organizace *Reportéři bez hranic* umístila v roce 2005 ještě na 98. příčce, o pět let později se Turecko

---

¹ Index sestavený organizací *Freedom House* pro rok 2013 dostupný z <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Global%20and%20Regional%20Rankings.pdf>

² Viz příloha č. 1: Záznam statusu zemí dle míry svobody médií v roce 2013 (graf), dostupné z http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Charts%20and%20Graphs_0.pdf

posunulo až na 138. pozici. V roce 2013 se země nachází na místě 154³. Přestože ne všichni členové Evropské unie dosahují prvních desítek míst na žebříčku a neřadí se tak rovněž mezi země s úplnou svobodou tisku, v případě Turecka je problém stěžejní co se otázky potenciálního vstupu do EU týče. Země je momentálně označována jako „celosvětově největší vězení pro novináře, zejména pro ty, kteří se vyjadřují kriticky vůči autoritám ohledně kurdského sporu“⁴. Takový status vyvolává zákonitě řadu otázek, zkoumání a výsledných doporučení, která však turecká vláda mnohdy odmítá. Přestože se rozdílná povaha a odlišná kultura Turecka při analýzách situace v zemi zohledňuje, je restriktivní druh tureckého normativního prostředí pro Evropu neakceptovatelný. Rovněž Turecko využívá argumentu, že co je v očích Západu respektované, nemusí být přijímáno zde, ať už z hlediska míry tolerance společností či z aspektu politického. Podobně lze na problém nahlížet podle právničky Olgy Pouperové, která tvrdí, že „mediální právo nemůže být jednotně kodifikováno“⁵. Právní úprava vychází z vlastních zákonů vztahujících se k médiím té které země. Turecko tedy pouze aplikuje existující uzákonění; mohlo by se tudíž zdát, že teprve změnou mnohých článků, paragrafů a zákonů by země došla evropské úrovně ochrany médií. Naopak mnoho tureckých novinářů se přiklání k názoru, že problémem není ani tak obsah jednotlivých uzákonění, jako jejich chápání tureckými soudy.

Podle rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva mají být veškerá omezení svobody projevu vykládána co nejužěji. Turecku se vyčítá vágnost většiny zákonů, užívaných k žalobám proti novinářům. Ovšem zatímco Západ omezuje funkci médií v rámci veřejného zájmu, veřejné bezpečnosti apod., turecká vláda bývá nezdědka nařčena z jakési paranoie, kdy je za téměř každým kritickým tvrzením viděna snaha napadnout a oslabit vládu. Kritizující novináři jsou mnohdy bez důkazů očerňováni z protivládní činnosti a bez předchozího soudu (v případě, že je akt seznán jako akt teroristický, předchozí soudní řízení neprobíhá) je novinář uvězněn. *Reportéři bez hranic* poukazují na fakt, že ve většině případů uvězněných novinářů jde o vykonstruované procesy, při nichž se žaloba opírá o nepotvrzené či zfalšované důkazy. *Reportéři bez hranic* i *Freedom House* se odvolávají na svědectví mnoha novinářů, kteří poukazují na surovost turecké policie, násilné zacházení s obviněnými, nepovolené

---

³ Viz příloha č. 2: Žebříček zemí dle ochrany svobody medií 2013 (index), dostupné z <http://en.rsf.org/press-freedom-index-2013.1054.html>

⁴ Reporters without Borders. *Turkey – World’s Biggest Prison for Journalists*. 2012. Dostupné z <http://en.rsf.org/turkey-turkey-world-s-biggest-prison-for-19-12-2012.43816.html>

⁵ POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-48-6, str. 23

zadržování osobních věcí či držení osob ve vazbě bez řádného odsouzení apod.⁶ Turecká vláda kriticky se vyjadřující novináře nechává zastrašovat, běžné jsou také odposlechy osobních hovorů. Turečtí novináři čelí rovněž finančním či profesním postihům. Fungování různých mediálních společností údajně řídí sám premiér *Recep Tayyip Erdoğan*, který diktuje podobu a obsah zpravodajství, podobně jako propuštění z postu toho kterého nevyhovujícího novináře. Přestože většina novinářů rovněž tvrdí, že je takové podmínky práce nepřesvědčí, aby změnilí svůj postoj a psali „vhodným způsobem“, zároveň dodávají, že se snaží zbytečně nevyvolávat možný spor. Přemýšlí nad vlastní tvorbou a snaží se předvídat, jak by text vnímala právě vláda. Už to samotné je jasný ukazatel, že turečtí novináři jsou vystaveni silnému tlaku samoregulace. Organizace pro ochranu svobody médií varují, že uvěznění má být pouze výjimkou, nikoli pravidlem. V demokratické společnosti nelze tolerovat fakt, že novináři jsou vystaveni neustálému strachu z uvěznění, ne-li samotného ohrožení na životě.

Ve druhé části studie jsou analyzována uzákonění týkající se ochrany svobody myšlení a projevu. Přestože svoboda slova je přičtena každému, a to i co se týče obsahu urážlivého, ironického apod., je zmíněna výjimka v případech stanovených zákonem. Omezena svoboda projevu může být jedinci, resp. médiím skutečně pouze v krajních situacích a jen za určitých podmínek⁷. Široký rozsah restrikcí v tureckém normativním prostředí je proto neustále evropskými institucemi kritizován.

Obě nevládní organizace, *Freedom House* a *Reportéři bez hranic* posuzují stav svobody médií, potažmo novinářů té které země z pohledu politického, právního a ekonomického. Jejich snaha je především určit míru vlivu jednotlivých odvětví na omezení. Turecká média jsou podle výzkumných indexů nejvíce pod tlakem ze strany turecké vlády, která nese zásadní podíl na vytváření restrikcí normativního prostředí. Rovněž turecká justice je ohodnocena jako stěžejní agregát v roli cenzora. Evropská unie již vícekrát uveřejnila svůj požadavek vztahující se k reformě justice, jež by měla být zcela nezávislým orgánem, což v současné situaci není. Nezávislost soudnictví by taktéž mohla vyřešit někdy až mnohaleté protahování případů obviněných novinářů, kteří jsou uvězněni bez řádného odsouzení a ve vězení teprve čekají na soudní řízení. Turečtí novináři nemají téměř žádnou garanci spravedlivého a legálního jednání justice, jež je mnohdy koordinována tureckou vládou. Rovněž samotná existence sporných

---

⁶ Jednání popsána například uvězněnou novinářkou Fusün Erdoğan v dopise zaslaném organizacím pro ochranu novinářů; dostupné z http://www.cpj.org/blog/Turkey_Fusun_Erdogan_letter.pdf

⁷ Podrobný rozbor podmínek omezení svobody projevu viz kapitola 2.1

zákonů, článků a paragrafů snadno zneužitelných a aplikovatelných v podstatě v jakémkoli případě, snižuje možnost bezpečné práce novinářů. Turecká vláda figuruje ve fungování médií jako rozhodovací článek. Ovlivňuje mediální obsah, druh a způsob prezentovaných zpráv, zasahuje do sestavení redakcí, nepřímo vydává rozkazy k trestům za uveřejněný nevhodný obsah, zapírá přístup k mnoha informacím a nutí novináře k samoregulaci práce, resp. cenzuře z řad také majitelů médií.

Přestože lze pozorovat jistý posun co se pozice tureckých médií týče, nejen výše zmíněné důvody jasně poukazují na nutnost radikálních reforem vládních a soudních orgánů. V 90. letech disponovalo Turecko statusem země se zcela nesvobodným tiskem. Postupem času se normativní prostředí tureckých médií začíná přibližovat evropským normám a standardům. Přesto lze však očekávat trend, že země bude i nadále sledovat zejména otázku bezpečnosti státu jako takového. Svoboda projevu zůstane omezována do té míry, aby nedošlo k očerňování republiky a jejích vládnoucích složek.

Fungování médií je regulováno co do ochrany veřejnosti a společnosti jako celku. Tyto limity tisku, potažmo novinářů mohou být však rovněž zneužity ve prospěch vládnoucí složky. *Freedom House* a *Reportéři bez hranic* shodně rozlišují široký okruh oblastí, v nichž lze rozpoznat aplikování nelegitimních restrikcí v normativním prostředí žurnalistiky. Obě organizace „reflektují míru svobody novinářů a médií, jíž v té které zemi disponují“. Rovněž je nahlížena pozice státu, respektive vládních činitelů, kteří mohou do značné míry ovlivňovat správné fungování justice akurátním dohledem, při němž budou také dbát na uchování nezávislosti soudnictví. Role státu mj. zahrnuje povinnost ctít svobodu projevu novinářů a jako takovou ji pro užívání médií chránit a respektovat.

Turecká vláda však čelí mnohým kritikám ze strany mezinárodních organizací pro ochranu svobody projevu právě z důvodu, že neumožňuje tureckým žurnalistům využívat jejich práva ke svobodě slova. Novináři, kteří se vyslovují k problematickým tématům kriticky a staví tak vládu do pozice agresora, jsou posléze právě vládními složkami umlčováni a trestáni. Novináře obviňují z účasti na protivládním hnutí či participaci v ilegální organizaci, což podepřeno četnými paragrafy tureckého zákoníku vede automaticky k jejich napomenutí, potrestání či uvěznění. Volnou ruku pak nechává turecká vláda také policii, jíž využívá jako podpůrného činitele svých rozkazů. V takových případech již nejde o ochranu veřejného zájmu či pořádku, nýbrž o ochranu pověsti samotných politických elit, kteří pak věc prezentují jako nepřijatelnou co do společenského konsenzu. Jakési předběžné umlčování kritických či nevhodných hlasů

probíhá již samotnou autocenzurou, kterou většina novinářů využívá ze strachu před možným postihem. Současně je tedy do značné míry omezována svoboda projevu novinářů také nařízením státu co se zpravodajského, resp. publicistického obsahu týče. Tlak vlády na novináře odnímá základní právo rovněž nezveřejnit text bez souhlasu autora. Turecká média jsou pak pod neustálým dohledem a diktátem vlády, která využívá své moci k manipulaci jejich funkce.

Pokud v minulosti byli postihováni novináři vesměs kurdské národnosti, kteří se zabývali kurdskou, tedy nevhodnou tematikou, v současné době se může znelíbit v podstatě kterýkoli žurnalista, nepracující podle pravidel vyhovujících turecké vládě. Normativní prostředí tureckých médií přesahuje svým charakterem evropské standardy „běžných“ restrikcí. Mezi hojně kritizované normy ovlivňující práci tureckých novinářů patří mj. kontrola internetu, kdy vláda nechává blokovat tisíce webových stran z důvodu nevhodného obsahu.

Výše zmíněná restriktivní opatření vyústí při jejich ignoraci ve výhrůžky, mučení a fyzická napadení, neurvalé zacházení ze strany policie při zatýkání, tlak na novináře vyvinutý za účelem odtajnění novinářského zdroje, nelegální dlouhodobé věznění, falšování důkazů, zabavování a následné zadržování osobních věcí a dokumentů... Většina obviněných novinářů, kteří posléze čelí žalobě většinou z účasti v teroristické organizaci⁸ nemá k dispozici žádné opěrné argumenty či spravedlivé právní jednání; za účast v ilegální organizaci si odpykává doživotní trest například novinářka *Hatice Duman*.

Podle hodnocení obou neziskových organizací bylo Turecko shledáno jako zčásti nesvobodné z výše zmíněných důvodů. Média, resp. jejich majitelé jsou ovlivňováni nařízením turecké vlády, svobodné fungování novinářů je omezeno na fungování v úzkém kruhu „volně dostupného“ a povoleného pole informací, jejichž zpracování nijak neočerní vládnoucí aparát. Novináři pracují v normativním prostředí striktně upraveném dle požadavků co do bezpečnosti a ochrany republiky, jsou běžně nuceni k samoregulaci své tvorby a pracují pod tlakem nejen ze strany svých nadřízených, ale rovněž pod tlakem právě turecké vlády. Turečtí žurnalisté jsou vystaveni permanentnímu nebezpečí a hrozbám často bez možnosti odkazu na právní či policejní pomoc. Zadržným novinářům je posléze odpírán přístup k informacím o samotném

---

⁸ Například případy novinářů Ahmeta Şika, Nedima Şenera, Ersana Çelika, Sedata Şenoğlu, Hatice Duman aj.

případu, jakož i ke správnému právnímu procesu. Rovněž jsou ohrožováni militantními skupinami či nacionalisty, kteří na ně v rámci ochrany vlasti útočí s vědomím beztrestného úniku. Silně je kritizován postup vlády v případě zavražděného novináře *Hranta Dinka*⁹, jehož vražda nebyla podle právních odborníků řádně prozkoumána a veškerí viníci či jejich komplikované náležitě potrestáni.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě poukazuje na nesmyslně vysoké tresty pro některé novináře. Nejdelší požadovaný trest se vyšplhal na 3000 let, novináři jsou nezřídka odsouzeni až ke dvěma doživotím často bez možnosti podmíněčného propuštění. Mnohá média a jejich novináři jsou definováni jako hrozba pro Turecko, pokud informují o aktivitách a organizacích, jež jsou vládou viděny jako teroristické a ilegální. Médium je pak považováno za charakterově ekvivalentní onomu subjektu, o kterém informovalo a je následně označeno vládou jako rovněž ilegální. Podle OBSE považují turecké soudy zpravování veřejnosti o takových subjektech za rovnocenné jejich podpoře a neprávem tak staví média do negativní pozice¹⁰. Detailní analýza jednotlivých uzákonění regulujících fungování médií v Turecku je zpracována v kapitolách věnujících se turecké ústavě a tureckému trestnímu zákoníku.

1.2 Stručný přehled dějinného vývoje moderní Turecké republiky

Když dva roky po ukončení 1. světové války ustavili turečtí nacionalisté Velké národní shromáždění, bylo již tehdy jasné, že důraz kladený na jakési vlastenecké obrození bude hrát jednu ze zásadních rolí při budování moderní *Turecké republiky*. Ta vznikla po podepsání Lausannské smlouvy¹¹ 29. října 1923. Hned z počátku se Turecko snažilo přiblížit evropskému modelu, ať již z hlediska vzdělání, národního hospodářství či právního řádu. První prezident Turecka *Mustafa Kemal* (později přijal jméno *Atatürk*¹²) transformoval zemi do podoby silného státu s vizí vyrovnat se jednou svými demokratickými principy a stavem ekonomiky zemím evropského formátu. Ženám

---

⁹ Případ *Hranta Dinka* je analyzován na str. 36-37

¹⁰ Podrobný seznam novinářů obviněných, odsouzených či uvězněných za porušení některé z norem daných vládou, sestavený OBSE viz <http://www.osce.org/fom/89371>

¹¹ Smlouva podepsaná 24.07. 1923 mezi Tureckem a státy Dohody potvrdila nezávislost země; nahradila smlouvu sévreskou / původní smlouvu uzavřenou mezi státy Dohody a Osmanskou říší, resp. sultánem, díky níž by země ztratila většinu svého území

¹² Atatürk = Otec Turků

přisoudil Atatürk rovnocenné postavení ve srovnání s muži a podpisem Lausannské smlouvy byla také, třebaže pouze zdánlivě všech¹³, zaručena práva menšin.

Po stopách mladých revolucionářů, kteří již na počátku 20. století prohlašovali nutnost svobody, rovnosti a bratrství, vytvořil také Atatürk jasnou představu, jak národnostně roztržštěný stát semknout do pevného společenství. Zásadní byla myšlenka jedné kultury a jednoho národa. Nový vůdce razil heslo, které je v Turecku viděno na budovách škol dodnes, motto „*Ne Mutlu Turkum diyene*“, tedy „*Šťastný ten, kdo o sobě může říci, jsem Turek*“. Samotná věta vyjadřovala z velké většiny základní cíl Atatürka, a sice přeměnit ucelenou zemi ku obrazu západních ideálů a stát se součástí Evropy, avšak v kůži silného, soběstačného a uvědomělého národa. Přestože si byli lidé v islámských zemích na rozdíl od Evropanů vždy více vědomi svého kulturního a národního bohatství a své vlasti byli hluboce oddáni, nevyužili Turci paradoxně nikdy tohoto národního povědomí z politického hlediska. Teprve až s „příchodem nacionalistických a patriotických myšlenek ze Západu se muslimové dozvěděli, že základem politické identity a suverenity se může stát země nebo národ“¹⁴.

Uskutečnění Atatürkových představ napomohla již v počátcích existence Turecké republiky samotná nálada ve společnosti. První světová válka po sobě nezanechala pouze děsivé zážitky, ale také náhle zesílené národní cítění. Z historického pohledu šlo tedy o nejpříhodnější chvíli, kdy se pokusit o získání maximálního počtu příznivců v rámci boje za *turectví*¹⁵. Navíc, vítězné mocnosti daly rozpadající se Osmanské říši jasná ultimáta, která by sultán zahanbeně přijal a zanechal tak kolos na pospas ostatním státům Evropy a Asie, což se v očích mladých revolucionářů nemohlo nikdy stát. O to jednodušší byla pak cesta k prohloubení *tureckého nacionalismu*, pokud se státy Dohody prezentovaly jako ty, které turecký národ utlačují. Zprvu tedy Atatürk jako nacionalista představoval svobodu v možnosti „odstranění tohoto nepřírozeného stavu a v dosažení národní nezávislosti a jednoty“¹⁶. Nacionalismus byl také jeden ze

---

¹³ Turecká republika prozíravě označila Kurdy jako „bratrský národ“, díky čemuž se Kurdové neobjevili jako minorita ve smlouvě z konference v Lausanne z přelomu let 1922/23 (listina garantovala práva menšin).

¹⁴ LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-926-3, str. 289

¹⁵ Pojem „turectví“ vysvětlen na str. 19; zde použito jako specifické označení národa

¹⁶ LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-926-3, str. 290

základních principů Atatürkovy ideologie, později nazvané jako *kemalismus*¹⁷, díky nimž si měli Turci vytvořit a upevnit národní identitu.

Atatürkem schválené Velké národní shromáždění zveřejnilo první ústavní zákon nově vzniklé republiky v roce 1921. Nová ústava byla však schválena teprve v dubnu roku 1924. Moc byla svěřena do rukou Velkého národního shromáždění, povolena byla pouze jedna strana (strana jednoho muže), a to *Republikánská strana lidová*¹⁸.

Čtrnáct let vlády Mustafy Kemala změnilo zemi Turků k nepoznání, ať již z kulturního, sociálního, náboženského či ekonomického a politického hlediska. Atatürk zakázal polygamii, zrušil náboženská nařízení a náboženské soudy, zavedl latinku a v neposlední řadě získal podporu Západu. Protože však zároveň odmítl půjčky či investice ze zahraničí, musela se hlavním vlastníkem a investorem nově se rozvíjejících průmyslových center stát sama vláda.

Turecko se v čele s Atatürkem připojilo roku 1932 ke Společnosti národů a v roce 1934 podepsalo dohodu zvanou Balkánský pakt, kterým země spolu s Řeckem, Rumunskem a Jugoslávií garantovala prozatímní zachování sporných území.

Je obecně známou otázkou, zda osvícenské taktiky autoritářského vůdce „s dobrým srdcem“ musely být aplikovány způsobem, který se demokratickým principům místy značně vymyká. Ovšem pozitivní vliv jeho vlády je nepopiratelný, srovnáme-li situaci v dnešním Turecku a ostatních zemích na Blízkém východě, kde jsou slova demokracie či svoboda považovány řekněme za urážlivé.

Po smrti Atatürka se prezidentem stává Ismet İnönü (1938). Turecká republika se 2. světové války oficiálně účastní teprve na jejím konci, kdy v únoru 1945 vyhláší Německu a Japonsku válku, čímž si však zajistí „výhodnou“ pozici mezi vítěznými státy. Trefně tento akt definuje prohlášení tureckého státníka: „Chtěli jsme být na seznamu hostů a ne na jídelním lístku.“¹⁹

Za vlády İnönüho dochází ke změně zákona a roku 1950 vítězí ve volbách druhá povolená politická strana, *Demokratická strana*. Její vůdce Celâl Bayar nahrazuje ve funkci İnönüho. Turecko se v čele s premiérem Adnanem Menderesem díky politice otevřené západnímu světu a účasti v Korejské válce stává roku 1952 členem Severoatlantické aliance. Zároveň však během 50. let přichází první ekonomická krize

---

¹⁷ Kemalismus = „Katalog národních idejí, jež by mohly v etnicky stále rozmanitém Turecku jednotlivé jeho občany spojovat“, viz HUŇA, Petr. *Lidská práva v Turecku jako evropská otázka*. Diplomová práce. Zlín, 2007. Str. 22

¹⁸ CHP = Cumhuriyet Halk Partisi

¹⁹ LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-926-3, str. 309

v historii moderní Turecké republiky, která zapříčiní také zavedení větších restrikcí v oblasti svobody slova. V tomto období navíc začíná turecko-kyperský konflikt, jenž zčásti končí teprve v roce 1960 vyhlášením nezávislé Kyperské republiky. Všeobecná nespokojenost a nepokoje mj. i ze strany studentů vyvrcholily téhož roku ve vojenský puč. Při něm bylo popraveno mnoho státníků předchozí vlády, kterou vojenská junta obvinila z porušení ústavy. Nový pořádek přinesl roku 1961 novou ústavu a větší volnost nejen na univerzitní půdě, ale též v médiích. Přesto politická nestabilita země způsobila, že armáda zasáhla do chodu vlády ještě dvakrát, a sice v letech 1971 a 1980. Na potřeby byla přijata opět nová ústava a země se pod vedením premiéra a později prezidenta (1983–1993) *Türgüta Özala* pomalu navrátila k procesu demokratizace, přestože se k tomuto ubírala poněkud jiným směrem, než který určil Atatürk. Do vlády se vrátili původně zakázaní komunisté a islamisté, avšak armáda Özala otevřeně podporovala i proto, že ho nepovažovala za hrozbu. Třebaže Özal roztříštil původní model dvou politických stran, systém stran na škále levice a pravice podpořil účast Turků ve veřejném životě, „naučil je volit a jejich politická elita si zvykla na demokratický politický boj“²⁰. Právě Özalův *tradicionalismus* podporující orientaci Turecka k modernitě po vzoru Atatürka inspiroval turecké islamisty ve snaze dostat se k moci. Ti si získali podporu obyvatel na počátku 90. let, kdy ekonomický rozkvět vystřídala v roce 1994 finanční krize. Během příštích pár let se střídavě formovaly různé politické spolky, islamistická hnutí posilovala a rovněž jejich potenciální existence ve vládě. Roku 1997 se ministrům jakési tehdejší *koalice levice a pravice*²¹ podařilo zabrzdit inflaci a připravit půdu pro cestu Turecka k *Evropské unii*. 75 let udržovaný sekularismus narušila 21 procenty zvolená islamistická *Strana blahobytu*, teprve však se vznikem *Strany spravedlnosti a rozvoje* (AKP, 2001) nabyla turecká vláda náboženského rázu. Tvář turecké politiky se tak mění paradoxně v období, v němž Evropská unie otevírá prostor k diskuzi nad možností vstupu Turecka do společenství. Projednávání nabylo konkrétní podoby na podzim roku 2005. Samotnému počátku předcházela žádost Turecka o přijetí do Evropského hospodářského společenství roku 1959, žádost o vstup do Evropského společenství z roku 1987 a rozhodnutí Evropské unie (1997), že je možné o přijetí Turecké republiky uvažovat.

---

²⁰ MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus. Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1818-2, str. 224

²¹ Roku 1997 si armáda vynutila vznik bloku, který spojoval levicově zaměřeného Bülenta Ecevita a pravicově smýšlejícího Mesuta Yilmaze. (viz MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus. Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1818-2, str. 224)

AKP vyhrála se 34 % hlasů ve volbách 2002. Premiérem se stal nynější prezident *Abdullah Gül*, ve straně je také jeho následovník a současný premiér *Recep Tayyip Erdoğan*. Strana sice od počátku usiluje o vstup Turecka do EU, zavádí četné reformy a v rámci jednotlivých usnesení a doporučení Evropského parlamentu posiluje, třebaže pouze částečně, práva a svobody utlačovaných. „Turecko je považováno za jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik světa“²², země je důležitým partnerem nejenom Západu, ale také zemí Blízkého východu. Přesto stála AKP roku 2008 na prahu svého konce, když turecký *Ústavní soud* rozhodoval o jejím zrušení. Strana byla dle prokuratury nařčena mj. z toho, že „usiluje o nastolení islámského státu“ a je napojena na islamistické strany a hnutí, jež byla zakázána.

Sekulární povaha Turecké republiky je bezesporu ohrožena aktivitami AKP, ovšem onoho roku *Ústavní soud* povolil existenci nejsilnější turecké strany, a to i přesto, že spolu s armádou platí za jakéhosi ochránce sekularismu v zemi. Vyhověl tak nejen široké veřejnosti, která si zrušení strany nepřála, ale také zahraničí, jež s celou záležitostí nesouhlasilo. Stranu soud tedy pouze potrestal odnětím poloviny státní podpory.

1.3 Ústava Turecké republiky

Jak bylo zmíněno v předešlé kapitole, první ústava moderní Turecké republiky byla přijata 20. dubna 1924. Přestože byla změněna, resp. přijata nová ústava v letech 1961 a 1982, její podstata, tedy ochrana turectví a země jako takové zůstala víceméně stejná. Již první věty v preambuli dvou novějších verzí jsou věnovány upomínce na nesmrtelného vůdce Atatürka a na jeho odkaz, rovněž je zmíněn „koncept nacionalismu a reform“²³. Obě navazující podoby ústavy jsou logicky propracovanější než původní ústava z roku 1924. Navíc obsahuje druhá verze pasáž, v níž už se poukazuje také na historický kontext moderní republiky. Poslední a dodnes platící ústava z roku 1982 je průběžně novelizována v souvislosti s požadavky Evropské unie, která však přesto požaduje přijetí ústavy zcela nové²³. Ze sedmi hlav, které turecká ústava obsahuje, je

---

²² Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu o zprávě a pokroku Turecka za rok 2011, 2012*, str. 3 Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0116+0+DOC+XML+V0//CS>

²³ „Evropský parlament vyjadřuje svou neomezenou podporu procesu navrhování nové občanské ústavy Turecka, který vnímá jako výjimečnou příležitost pro provedení opravdové ústavní reformy, která bude

pro tuto práci stěžejní zejména hlava druhá, pokrývající základní práva a povinnosti jedince, potažmo společnosti. Části a články věnované svobodě slova odpovídají standardu v demokratické zemi. Článek 25 turecké ústavy informuje o svobodě myšlení a názoru, kterou přisuzuje každému. Důležitost tohoto článku podtrhuje doplněné tvrzení, že nikdo za své myšlenky či názory nesmí být viněn. Článek 26 o svobodě vyjadřování a šíření myšlenky předešlé ustanovení částečně neguje, když přidává upozornění, že každý má sice právo vyjadřovat své myšlenky a názory v proslovech, písemně či kresbou, nebo skrze média, ale toto právo je zároveň omezeno „za účelem ochrany národní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti,...“. Podobná ustanovení a omezení obsahují také ústavy jiných zemí²⁴. V příští kapitole při analýze tureckého trestního zákoníku však bude možné posoudit, do jaké míry se turečtí zákonodárci nechali inspirovat tímto „dodatkovým“ upozorněním na možné omezení, při zavádění jednotlivých restrikcí spojených se svobodou slova a projevu. Paradoxně se totiž zdá, že jedno takové upozornění uvedené v ústavě legalizuje v očích turecké vlády, resp. schvaluje veškeré restrikce a následné postihy, které jsou aplikovatelné v podstatě na jakoukoli nevyhovující informaci. Důležitost zakotvených omezení v ústavách jiných států a v mezinárodních úmluvách je pro Tureckou republiku enormní a rozhodně se zohledňuje při soudních přích více, než zdůraznění Evropského soudu pro lidská práva, vztahující se k článku 10²⁵ Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod:

---

podporovat demokracii, právní stát, bude zaručovat základní práva a svobody (zejména svobodu projevu a svobodu sdělovacích prostředků), pluralismus, zapojení, řádnou správu, odpovědnost a pospolitost v turecké společnosti, a to v plném souladu s Listinou základních práv EU; vyzývá všechny politické strany a příslušné aktéry, aby podpořili jednání o nové ústavě a přijali v této věci konstruktivní přístup, a to na základě shody a konstruktivního kompromisu; zdůrazňuje potřebu pokračovat v přípravných pracích na návrhu ústavy a vítá v tomto ohledu rozhodnutí zajišťující rovné zastoupení veškerých politických sil v ústavním dohodovacím výboru a příslib, že proces navrhování bude vycházet z co nejširších konzultací se všemi segmenty společnosti jako součást procesu, do nějž bude skutečně zapojena turecká občanská společnost; zdůrazňuje, že nová ústava by měla podporovat práva veškerých skupin a jednotlivců v Turecku, zaručit oddělení pravomocí, zajistit nezávislost a nestrannost soudnictví, civilní dohled nad armádou a prosazovat inkluzivní turecké občanství;“ (viz Evropský parlament. Usnesení Evropského parlamentu o zprávě a pokroku Turecka za rok 2011, 2012, str. 6 Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0116+0+DOC+XML+V0//CS>)

²⁴ Ústava ČR zmiňuje restrikce v rámci svobody slova následovně: „Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“

²⁵ Svoboda projevu: 1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společenstvem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti,

„Svoboda projevu je jedním z hlavních základů demokratické společnosti, s omezením vyplývajícím z článku 10 odst. 2 se vztahuje nejen na „*informace*“ nebo „*myšlenky*“, které jsou přijímány příznivě nebo pokládány za neškodné nebo je k nim zaujímán lhostejný postoj, ale i na takové, *kteřé urážejí, šokují či zneklidňují*. Svoboda projevu, tak jak je vymezena v článku 10, podléhá řadě výjimek, které je třeba vykládat zúženě a *nezbytnost každého omezení musí být přesvědčivě dokázána*.“

Problematika chápání pojmu *svoboda slova a projevu* západním světem bude blíže analyzována ve druhé části této práce.

1.4 Turecký trestní zákoník

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě vydala roku 2005 zprávu, která detailně rozpracovává problematiku tureckého trestního zákoníku co do otázky svobody médií. Jednotlivé delikty a trestné činy jsou definovány se zvláštním důrazem na provázanost těchto porušení zákona s médii. Každá zakázaná činnost je totiž posuzována přísněji, pokud je páchána skrze tisk či audiovizuální média. Jestliže se média automaticky zahrnují do jednotlivých paragrafů zákoníku, a to bez konkrétnějších souvislostí, dochází tak automaticky také k narušení svobody vyjadřování. Zejména to platí v případě, kdy se za zapojení médií do trestné činnosti zvyšuje trest. Nebere se přitom v potaz ochrana médií, potažmo jejich veřejné role informátora a „hlídacího psa“ demokracie.

Už předem je tak na média apelováno zdržet se například pobízení osoby ke spáchání sebevraždy. Tento přečin je ukotven v rámci přečinů proti jednotlivci v *paragrafu 84*²⁶ tureckého trestního zákoníku. Jako narušení tohoto uzákonění by však mohla být brána jakákoli reportáž či debata, zabývající se tematikou sebevraždy. Podobně sporné jsou také *paragrafy 213, 214, 215, 216, 217* či *220*, které se zabývají delikty proti společnosti. Zákaz podněcovat skupiny obyvatelstva k šíření nenávisti (216) či zákaz nabádat lidi neřídít se zákony (217) mají sice své opodstatnění, ovšem

---

ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

²⁶ Paragrafu 84: Osoba, která veřejně pobízí jinou osobu ke spáchání sebevraždy, bude potrestána odnětím svobody na dobu 3 až 8 let. Pokud dojde ke smrti, pachatel bude potrestán odnětím svobody na dobu od 4 do 10 let. *Pokud je takový trestný čin spáchán skrze média, trestem bude uvěznění na dobu 4 až 10 let.*

opět je zde nahlížen fakt, že pokud je takový trestný čin spáchán skrze média, trest se zvýší o polovinu (paragraf 218). Podle OSCE je třeba odstranit odstavec o automaticky vzniklých přitěžujících okolnostech, pokud jsou do věci zapletena média. A naopak je nutné doplnit jednotlivé paragrafy o požadavek „chránit právo novinářů svobodně šířit informaci a diskutovat problémy veřejného zájmu“²⁷.

Svobodná funkce médií je napadena také v *paragrafu 226*, který zakazuje zveřejnění obscénních tiskových či audiovizuálních materiálů; legitimita tohoto paragrafu je však diskutabilní v tom smyslu, že samotné posouzení, co je a není obscénní spadá do záležitostí subjektivního rázu a tudíž nemá tento paragraf zákonné opodstatnění.

Zásadní pro média je *paragraf 278*, tedy paragraf spadající do trestných činů v rámci soudnictví.

(1) Osoba, která neinformuje kompetentní orgány o spáchaném trestném činu, bude uvězněna ve výši až do jednoho roku.

(2) Osoba, která neoznámí kompetentním orgánům trestný čin, který byl spáchán, ale jehož konsekvence mohou být stále omezeny, bude potrestána podle ustanovení v paragrafu výše uvedeného.

Analýza tohoto článku trestního zákoníku přinesla zjištění, že jeho obsah je „automaticky aplikovatelný na všechny novináře“²⁸, a to zejména na žurnalisty investigativní. Právě v jejich kompetenci je hledání a práce s informacemi a fakty, které často vedou k odhalení nekalých činností. Pokud bude novinář postupovat podle zákona, upírá mu tento paragraf právo na ochranu zdroje informací, což zároveň narušuje zásady novinářské etiky.

Celkem 23 paragrafů tureckého zákoníku odporuje základním demokratickým principům. Turecká vláda totiž těmito ustanoveními varuje mediální společnosti a samotné novináře a upozorňuje na trest v případě uveřejnění určitých informací. Nejenže tak nabádá žurnalisty k samoregulaci své práce, ale znemožňuje médiím dostát řádně své role veřejného informátora. Turecké právo postrádá zákony ochraňující práva novinářů; to pak reflektuje pozici novináře, který není schopen uhájit své pro a proti

---

²⁷ OSCE: *Review of the Draft Turkish Penal Code: Freedom of Media Concerns*. 11.05. 2005. str. 3

Dostupné z <http://www.osce.org/fom/14672>

²⁸ OSCE: *Review of the Draft Turkish Penal Code: Freedom of Media Concerns*. 11.05. 2005. str. 4. Dostupné z <http://www.osce.org/fom/14672>

vůči některému z požadavků svého nadřízeného. Strach ze ztráty zaměstnání, z pokut aj. vede často k vytváření takových článků, které nejsou zcela v souladu se skutečností.

Paragrafy 132, 133 a 134 zakotvené v zákoníku za účelem ochrany soukromí zakazují zveřejnění obsahu komunikace, její nahrávání či pořizování mj. obrázků či zvuků. Nezohledňuje se však již fakt, že takto získané informace by mohly vést například k vypátrání zločinného jednání a právě tento materiál by sloužil jako důkazní materiál. Novináři se opět upírá právo na získávání informací, přestože by se tak dělo ve *veřejném zájmu*.

Dále jsou média zmíněna v rámci trestných činů proti zájmům národa, státnímu tajemství a v neposlední řadě deliktů spáchaných proti „symbolům státní suverenity a reputaci jeho orgánů“.

V případě, že někdo hanobí či pomluví prezidenta země (*paragraf 299*), bude potrestán uvězněním na dobu 1 roku až 4 let. Pokud tomu učiní skrze média, výše trestu se o třetinu původního navýší. Podobně *paragraf 300* upozorňuje na provinění, pokud osoba urazí některý ze státních symbolů, ať již spálí či úmyslně poškodí Tureckou vlajku či otevřeně hanobí národní hymnu.

V neposlední řadě skýtá turecký zákoník také *paragraf 301*, upravující urážku tureckého národa, republiky či orgánů a institucí státu. Tomuto paragrafu je věnována detailní analýza v příštích kapitolách.

Jednotlivé paragrafy tureckého trestního zákoníku neregulují pouze obsah tištěných a audiovizuálních médií, nebo knih a obecně uměleckých děl, ale také informace, které jsou k dispozici na internetu. Na základě urážejících videí spojených s Atatürkem a dalšího obsahu (dětská pornografie, obscénní a satanistická náplň či webové stránky obsahující informace o sebevraždách aj.²⁹) byl v Turecku v roce 2009 zablokován přístup k přibližně 3700 *webovým stránkám*, nejen tureckým, ale také zahraničním jako je YouTube či Google-.

---

²⁹ OSCE / AKDENIZ, Yaman: *Report of the OSCE Representative on Freedom of the Media on Turkey and Internet Censorship*. 11.01. 2010. str. 2. Dostupné z <http://www.osce.org/fom/41091>

1.4.1 Paragraf 159

Původní verze dnes tolik diskutovaného paragrafu 301 byla zahrnuta do tureckého trestního zákoníku roku 1926. Přestože paragraf 159, respektive jeho pozměněná verze 301 dosáhl celosvětové pozornosti teprve až s případy z roku 2005, týkajících se známých osobností, byl tento článek součástí tureckého trestního zákoníku od jeho samého počátku. Podepřen a inspirován zejména *italským trestním zákoníkem*, který obsahuje tematikou podobný *paragraf 291*³⁰, je paragraf 159 dodnes považován za nezbytný co do otázky samotné existence v zákoníku. Nejenže odkazuje na dědictví Atatürka a jeho snah, ale chrání také *podstatu a bytí tureckých občanů a jejich země*.

Paragraf 159 byl celkem osmkrát změněn; poprvé roku 1936, dále v letech 1938, 1946, 1961, dvakrát v roce 2002, dále roku 2003 a naposledy v roce 2008. Původní znění bylo následující:

- (1) *Osoba, která veřejně zostudí turectví, Republiku či Velké národní shromáždění Turecka, bude potrestána odnětím svobody na dobu šesti měsíců až tří let.*
- (2) *Osoba, která veřejně zostudí vládu Turecké republiky, soudní orgány státu, armádu či bezpečnostní organizace, bude potrestána odnětím svobody na dobu šesti měsíců až dvou let.*
- (3) *Pokud dojde k zostuzení turectví tureckým občanem v jiné zemi, uložený trest se zvýší o jednu třetinu.*
- (4) *Vyjádření myšlenky se záměrem kritizovat neznamená zločin.*

Pojem *turectví* byl navrhovateli tohoto paragrafu vysvětlen následovně: „Co je myšleno termínem ‚turectví‘ v paragrafu je běžná entita, jež vznikla na základě běžné kultury specifické pro Turky žijící kdekoli na světě. Tato entita je rozsáhlejší než pojem ‚turecký národ‘.“³¹ Nejde tedy pouze o turecké občany v Turecku, ale také o ty, kteří žijí za hranicemi Turecka, ale žijí a účastní se stejné kultury. Zároveň se na tento fakt poukazuje ve třetí části paragrafu, kdy jsou na Turky žijící v zahraničí kladeny vyšší

---

³⁰ Paragraf 291 italského trestního zákoníku popisuje trest uvěznění po dobu jednoho roku až tří let pro osobu, která veřejně zostudí italský národ.

³¹ ALGAN, Bülent. *The Brand New Vision of Article 301 of Turkish Penal Code and the Future of Freedom of Expression Cases in Turkey*. German Law Journal, 2008, ročník 9., č. 12, 2237-2251. Dostupné z http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol09No12/PDF_Vol_09_No_12_2237-2252_Developments_Algan.pdf

nároky co do ochrany své vlasti a „svých lidí“. Trest za zostuzení v cizí zemi některého z výše zmíněných subjektů jim je navýšen o třetinu původního.

Problematika paragrafu 159 nespočívá pouze v šíři jednotlivých pojmů, ale také ve skutkové podstatě zločinu. Tou je veřejné zostuzení, kterýžto čin je trnem v oku mezinárodním organizacím pro ochranu práv a svobod. Není údajně dostatečně konkrétní. Nejasnost přečinu zároveň popírá úsilí navrhovatelů paragrafu poukázat na fakt, že díky čtvrté části článek nijak svobodu vyjadřování nenapadá. Aby byl však paragraf správně aplikován, je podle jejich slov nutné, aby soudní orgány skutečně rozlišovaly, zda jde v konkrétních případech pouze o snahu kritizovat, nebo zda se obviněný vyjádřil se záměrem urazit. Ve většině případů v demokratické společnosti by samozřejmě i hanobení bylo respektováno, turecká vláda však ochranu základních hodnot tureckého národa považuje za životně důležitou.

1.4.1.1 Paragraf 301

Paragraf 159 byl nahrazen paragrafem 301 roku 2005, kdy Turecko přijalo nový trestní zákoník. Na základě vyjednávání s Evropskou unií měl být změněn obsah či forma mnoha paragrafů, u některých žádala EU úplné zrušení.

Jak bylo již výše zmíněno, pro tureckou vládu je nemyslitelné, že by zákoník zcela postrádal část, která chrání národ a hlavní správní orgány. Aby však dostál požadavkům také ze strany organizací pro lidská práva, poupravil konkrétně paragraf 301 do této podoby (znění článku tak, jak bylo přijato novelizací z roku 2008):

- (1) Osoba, která veřejně zostudí **turecký národ, stát Turecké republiky, Velké národní shromáždění, vládu Turecké republiky** či soudní orgány státu, bude potrestána odnětím svobody na dobu **šesti měsíců až dvou let**.*
- (2) Osoba, která veřejně zostudí vojenské či bezpečnostní skladby, bude potrestána podle první části.*
- (3) Vyjádření myšlenky se **záměrem kritizovat** neznamenují **zločin**.*
- (4) Žaloba dle tohoto paragrafu bude předmětem **schválení ministrem spravedlnosti**.*

1.4.1.2 Analýza jednotlivých změn paragrafu 301

Zásadní změny provedené v rámci novelizace paragrafu jsou tři. Opravení pojmů „turectví“ a „republika“, snížení výše možného trestu a nutnost schválení žaloby, podávané podle paragrafu 301. Na první pohled se tedy zdá, že se turecké vládě podařilo tímto přesvědčit o svém reformním úsilí. Ovšem po bližším přezkoumání zjišťujeme, že zdánlivě zásadní proměna paragrafu je jen jakousi jeho synonymní obměnou.

Slovo *turectví* bylo nahrazeno pojmem *turecký národ* a *republika* pojmem *stát Turecké republiky*. Podle výzkumného asistenta ankarské univerzity Büleanta Algana jde čistě o záměnu abstraktních pojmů za konkrétní. Navrhovatelé paragrafu však zdůrazňují, že *turectví* je mnohem širší pojem než označení *turecký národ*. Zároveň však vysvětlují termín *republika* stejně jako *stát Turecké republiky*. Z pohledu původců paragrafu by tedy změna znamenala posun pouze v jedné z oprav. Zajímavé je však prohlášení Tureckého vrchního odvolacího soudu. Ten totiž charakterizoval termín *turectví* jako „součást státu, totiž lidé a co je myšleno tímto pojmem je *turecký národ*. Turectví znamená lidské, náboženské a historické hodnoty ustavující turecký národ“. Samotné soudnictví v praxi tedy odporuje záměrům navrhovatelů zákona, pro něž je nahrazení *turectví* „*tureckým národem*“ zásadní změnou – a to i s vědomím, že soudy posléze oba termíny pojímají jako jeden a ten samý, u nichž se šíře dosahu nemění.

Urazit *turectví*, resp. *turecký národ*, znamená zestudit jeho kulturní dědictví, historii, prakticky cokoli, co určitým způsobem urazí kteréhokoli tureckého občana a jeho identitu. I kdyby byla jednotlivá slova v paragrafu nahrazena čímkoli jiným, stále je zde postihnuta natolik nejasná a obšrná škála možných prohřešků vůči vnímání té které osoby, že urazit může jedinec vesměs jakýmkoli tvrzením, které se jen trochu vymyká zvyklostem. Respektive, zásadní reformou poslední novelizace paragrafu 301 se rozumí v podstatě pouze změna ve *formulaci paragrafu* a jeho znění, obsah však zůstal téměř stejný.

Nicméně alespoň dodatek číslo čtyři přinesl výrazné zlepšení. Přestože praxe získat před započítáním trestního stíhání souhlas některé autority byla aplikována již v minulosti³² a nejedná se tudíž o zcela novátorskou myšlenku, oficiální čísla hovoří

---

³² „V první verzi tureckého trestního zákoníku byl nutný souhlas předsednictví tureckého Velkého národního shromáždění, aby mohl být započat proces dle paragrafu 160. Kompetentní autorita byla poté změněna roku 1936; kompetence byla rozdělena mezi ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo obrany.“

jasně. Podle ministerstva spravedlnosti obdržel v roce 2009 ministr spravedlnosti 424 stížností týkajících se paragrafu 301, 358 stížností z toho však zamítl. Také v roce 2011 schválil pouze 6 případů z původních 305 žádostí o zažalování. Přestože tedy nadále zůstávají případy, kdy je stíhání schváleno, došlo na druhou stranu k redukci soudních procesů. Jednotlivé případy zažalovaných osob jsou uvedeny ve třetí části této práce.

Lpění turecké vlády na existenci paragrafu 301 není pouze právního, nýbrž také politického charakteru. Vláda spíše raději znovu přijme další opravu v rámci příštích novelizací zákona, než aby paragraf z trestního zákoníku zcela vyjmula. Paragraf je mnohdy využíván jako politická zbraň, která spolehlivě zničí veškeré „nevhodné“ informace. Hraje zásadní roli již po celá desetiletí, prezentuje politickou scénu, vládní orgány a jejich činy ve světle, které turecké vládě vyhovuje. Absolutním zrušením či nepatřičnou reformou paragrafu 301 by mohlo dojít ke zničení zdánlivě pozitivního obrazu vlády a k celkové změně politické atmosféry. Jakékoli uvolnění v rámci práv občanů by v očích vlády přineslo jen potíže a omezení rozsahu moci, již momentálně vláda disponuje. V neposlední řadě by utrpělo také dlouholeté snažení interpretovat určité historické události tím vyhovujícím způsobem. Jak uvádí Zdeněk Müller ve své publikaci, jednání „podle toho, co se nám momentálně jeví jako společensky či politicky potřebné, vede k falzifikaci minulosti.“³³ Právě to je jeden ze základních problémů v souvislosti s vládou, která nad paragrafem 301 drží ochrannou ruku. V kapitolách věnovaných konkrétním případům obžalovaných dle paragrafu 301 je problematika falšování dějinných událostí země poukázána právě na těch případech, které vyvolaly celosvětové pozdvižení. Dodnes neutuchají diskuze a snahy různých stran donutit tureckou vládu přiznat se k dílčím událostem minulého století, resp. té, která je ohniskem pří a dokonce důvodem smrti známého novináře Hranta Dinka³⁴. Jde o událost, která je na Západě označována jako „arménská genocida“.

(viz ALGAN, Bülent. *The Brand New Vision of Article 301 of Turkish Penal Code and the Future of Freedom of Expression Cases in Turkey*. German Law Journal, 2008, ročník 9., č. 12, 2237-2251. Dostupné z http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol09No12/PDF_Vol_09_No_12_2237-2252_Developments_Algan.pdf)

³³ MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus. Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1818-2, str. 25

³⁴ Případ Hranta Dinka je analyzován na str. 36-37

1.4.1.2.1 Odsun Arménů 1915 až 1916

V první světové válce podporovala Osmanskou říši většina jejích obyvatel, ať už byly jejich náboženství či etnická příslušnost jakékoli. Také arménská menšina patřila mezi osmanské poddané. Nacionalističtí vůdci Arménů však počali válku vnímat jako možnou cestu k nezávislosti a spojili se v roce 1914 s Ruskem proti Osmanům. Po několika úspěších arménských oddílů se osmanská vláda rozhodla, že *deportuje* arménské obyvatelstvo z Anatólie. Naneštěstí byly odsunem Arménů pověřeny „špatně placené, hladové a nedisciplinované eskorty, které o svoje svěřence nejevily zájem“³⁵. Dlouholeté spory a nenávisť ostatního obyvatelstva vůči Arménům způsobily, že nijak chránění Arméni byli během vyčerpávajícího pochodu napadáni právě místními obyvateli. Navíc je sužoval hlad a nemoci.

Byly dochovány záznamy, které potvrzují, že se vláda snažila zločinům zabránit. „V archivech se zachovaly telegramy z vysokých úředních míst, které svědčí o tom, že se násilí na Arménech pokoušela zastavit a trestala ho. Ze záznamů o téměř čtrnácti stech zasedáních vojenského soudu vyplývá, že za zločiny proti deportovaným bylo odsouzeno mnoho civilních i vojenských osob, přičemž některé dostaly i trest smrti.“³⁶ Tyto snahy ale měly minimální účinek. Jako vinna je dnes viděna právě vláda. Nejenom prvotní rozkaz k deportaci, ale také rozhodnutí přijmout do vedoucích oddílů obyčejné obyvatele země (vojáci a policisté byli naverbováni do armády) ovlivňují současný pohled na tuto událost.

Vinu na celém incidentu tehdejší vláda bezesporu má. Je ovšem nutné – v souvislosti s důkazy, že vláda se pokoušela násilí zabránit – rozlišovat, zda by se odsun, který si podle různých zdrojů vyžádal přes milion arménských životů, skutečně měl označovat jako *genocida*. Za *genocidu* je totiž považováno „vyhlazování příslušníků národních, etnických, rasových nebo náboženských skupin s cílem tyto skupiny úplně nebo částečně zničit.“³⁷ Vzhledem ke snahám vlády posléze zabraňovat násilnostem a vzhledem k tomu, že není jasné, zda vláda přímo vydala rozkaz obyvatelstvo vyhladit, se dodnes turecká vláda brání obviněním, že by tehdejší Osmanská říše úmyslně nechala vyvraždit arménský národ. Naopak například

---

³⁵ LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-926-3, str. 299-300

³⁶ Tamtéž, str. 300

³⁷ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2005. ISBN 80-7235-272-5, str. 221

francouzská vláda přijala zákon, který jasně označuje událost z počátku 20. století za *genocidu*. Zákon byl roku 2006 doplněn o trestní postih pro každého, kdo by veřejně tuto *genocidu* popíral.

Právě prohlášení či tvorba týkající se *odsunu Arménů* byly důvodem k mnoha žalobám ať již proti novinářům a spisovatelům, nebo proti vydavatelům, umělcům a ochráncům lidských práv. Předmětem obvinění je hanobení *turectví*, potažmo *tureckého národa a státu*.

2. Vymezení pojmu svoboda slova a jeho chápání EU

V následující části této práce bude charakterizována praxe v rámci dodržování práv a svobod občanů v západních zemích, resp. v zemích, které jsou součástí Evropské unie. Nahlížena budou jak jednotlivá zákonná ustanovení, tak studie evropských institucí, analyzující komparativním způsobem právě situaci v Turecku. Rozebrán bude přístup Evropy k Turecku co do otázky porušování lidských práv a svobod, dále jednotlivá upozornění a doporučení ze strany EU v rámci rozhovorů o možném vstupu Turecka do EU.

2.1 Článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv a článek 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

„Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.“³⁸

Valným shromážděním OSN byla *Všeobecná deklarace lidských práv* vyhlášena v prosinci 1948. Mezi státy, které schválily její přijetí bylo také Turecko.

„Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti,

---

³⁸ *Všeobecná deklarace lidských práv*, článek 19. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“³⁹

Úmluvu sjednanou Radou Evropy v listopadu 1950 podepsalo Turecko jako první spolu s dalšími jedenácti státy.

Přestože Turecko souhlasí s ochranou lidských práv a svobod podle Všeobecné deklarace, nedá se tvrdit, že by se jejím obsahem skutečně řídilo. Článek 2 sice podotýká, že „každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, ...“, ovšem jak samotná turecká ústava, tak turecký trestní zákoník diferencují práva a svobody lidí od práv a svobod tureckých občanů. Těm jsou totiž veškeré svobody a práva garantovány, ovšem pod mnoha podmínkami a omezeny spoustou restrikcí.

Co se konkrétně svobody projevu týče, byla jednotlivá její uzákonění doplněna o mnohá zdůraznění, že akceptací názoru druhého člověka je vnímána také tolerance názorů urážlivých, nevhodných, lživých, kritických či ironizujících. Zákonem lze svobodu projevu omezit pouze tehdy, pokud je to ve veřejném zájmu.

K ochraně dodržování práv a svobod Evropské úmluvy byl v roce 1959 zřízen *Evropský soud pro lidská práva*. Od jeho založení do roku 2011 vydal soud na základě stížností ohledně porušování svobody projevu celkem *207 rozsudků*, týkajících se pouze Turecka (všech případů řešených v rámci Turecka bylo během celé existence soudu zaevidováno 2 747)⁴⁰.

V únoru 2013 vydal *Evropský parlament* zprávu o svém postoji k 22. zasedání Rady OSN pro lidská práva⁴¹. V ní Radu vyzývá, aby mj. soustředila svou pozornost na zhoršující se situaci v Turecku co do otázky stavu demokracie. Podle Evropského parlamentu se stupňují represe vůči novinářům, zastáncům lidských práv, politickým aktivistům a dalším a je nutné zahájit nové diskuze za účelem situaci v zemi zlepšit.

Zaručení svobody projevu tvoří základní kámen při utváření demokratické společnosti. Otevírá se tak prostor k veřejným diskuzím a poznávání různých myšlenek, nápadů či úhlů pohledu na věc. To je zásadní nejen pro společnost, které se dostává

---

³⁹ *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*, článek 10. Dostupné z <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CzechTchèque.pdf>

⁴⁰ Evropský soud pro lidská práva. *Přehled 1959-2011*. Únor, 2012. Dostupné z http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E58E405A-71CF-4863-91EE-779C34FD18B2/0/APERCU_19592011_EN.pdf

⁴¹ Evropský parlament. *Návrh usnesení*. Únor, 2013. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2013-0061+0+DOC+XML+V0//CS>

možnosti svobodně porovnávat a hodnotit, ale také pro jedince, kteří dotváří svůj pohled na svět.

Turecké zákony upírají právo jednotlivců na informace, vláda však argumentuje zákonnými omezeními v souvislosti s ochranou ostatních obyvatel a země. Urážku identity Turků považuje za esenciální a nebezpečný prohřešek, pokud tedy hanobící osobu ztrestá, zajistí tím klid a jistotu společnosti, resp. jejích hodnot a ideálů. Zohledněn je tedy veřejný zájem a zaručení lidských práv a svobod v očích vlády nijak narušeno nebylo.

2.2 Komparace situace v Turecku a v jiných zemích EU

Přestože Evropská unie usiluje o odstranění paragrafu 301 a neustále poukazuje na jeho ilegitimní charakter, způsobují tyto křečovité snahy spíše nepochopení. Požadavky ze strany EU ztrácí opodstatnění, pokud se konflikt týkající se Turecka akceptuje v zemích ostatních.

Stejně jako Turecko, také Německo, Španělsko, Polsko, Dánsko a Itálie disponují ve svých trestních zákonících podobným ustanovením jako zákoník turecký. Přestože aplikace uzákonění v jednotlivých zemích se liší a počet soudních pří je zajisté nižší než v Turecké republice, jsou individuální paragrafy zákoníků stejně platné a funkční jako paragraf 301 tureckého trestního zákoníku.

Německo v trestním zákoníku upozorňuje na prohřešek dle *paragrafu 90*, trestaný odnětím svobody po dobu jednoho roku až tří let. Jedná se o trestný čin osoby, která veřejně zhanobí federální republiku Německa nebo některou ze spolkových zemí. Rovněž může být osoba obžalována pokud zostuzuje státní vlajku či národní hymnu.

Také *Španělsko* disponuje velice podobným článkem (*paragraf 543*) ve svém zákoníku. Veřejné zostuzení Španělska, jeho autonomní oblasti, symbolu či emblému ať již ústní či psanou formou je trestáno odnětím svobody, zde ovšem maximálně po dobu dvou měsíců.

Dánský paragraf 110 trestního zákoníku oproti prvním dvěma zmiňovaným neochraňuje vlastní stát, ale evropské země a národy a Evropský parlament. Osoba, která tyto veřejně zostudí bude potrestána odnětím svobody na dobu maximálně dvou let.

Téměř totožný obsah spolu s tureckým trestním zákoníkem mají pak části zákoníku Polska a Itálie. *Polsko* podle svého zákoníku potrestá toho, kdo zhanobí Polskou republiku či polský národ, a to odnětím svobody na dobu jednoho roku až tři let (*paragraf 133*). *Italský trestní zákoník*, který Turecko v mnohém inspiroval, trestá v rámci *paragrafů 290/291* ty, kteří veřejně zostudí republiku, parlament či obé, nebo vládu, ústavní soud či soudní autority, a sice odnětím svobody na dobu od šesti měsíců až tří let.

Dokud paragrafy formou i obsahem v podstatě stejné jako paragraf 301 zůstanou v zákonících členských zemí Evropské unie, není vhodné, aby EU požadovala po Turecku vlastní paragraf ze zákoníku zcela vyjmout. Zásadní problematika je ovšem právě v obsahovém vnímání restrikce. Zatímco ostatní země omezují jednotlivá porušení většinou jen na daná uzákoněná označení a zabývají se řeckně extrémními případy, Turecká republika v rámci paragrafu 301 vnímala jako urážku cokoli, co se dalo na konkrétní ustanovení aplikovat. Teprve s nutností schvalovat jednotlivé žaloby se začala brát v potaz diference mezi zdravě zamýšlenou kritikou a skutečným hanobením.

2.3 Vstup Turecka do EU v souvislosti s § 301 tureckého trestního zákoníku

Přijetí nové země do *Evropské unie* předchází dlouhodobý proces a splnění mj. tzv. *kodaňských kritérií*⁴². Akceptací těchto podmínek se státy zavazují k dodržování lidských práv, ochraně demokracie a podpoře a rozvoji vlastního hospodářství v souběžné linii s ekonomikou celého společenství.

Přestože původně bylo hlavním cílem EU vytvořit jakési hospodářské společenství, dnes je unie symbolem politické integrity národů a dozorcem při plnění a respektování lidských práv a svobod. Jedná se o instituci, která svým vývojem přesáhla původní rozměr do takové šíře, že je dnes její vlastní potřeba stavěna nad potřeby jednotlivců v rámci zachování všeobecného míru a všeobecné prosperity.

---

⁴² Kodaňská kritéria jsou podmínky politického, hospodářského, sociálního a právního rázu, která musejí uchazeči o členství v EU splnit; přijata byla Evropskou radou roku 1993 v Kodani.

Právě tato stěžejní přeměna původní podoby organizace v obraz dnešní EU znesnadňuje vstup Turecké republiky do společenství. Z ekonomického hlediska je na Turecko nahlíženo pozitivně, hospodářský růst země je vyzdvihován nejenom tureckými státníky, ale také evropskými politiky a odborníky. Zásadním neustále přepíraným problémem však zůstává otázka lidských práv a v neposlední řadě také náboženský ráz země.

Přestože se proces přijetí Turecké republiky protahuje již několik let, zdá se, že EU se ke konečnému rozhodnutí ani zdaleka nemá. Každoroční zprávy o pokroku země potvrzují nespokojenost společenství s dosud nerealizovanými reformami. Ačkoli Turecko provedlo stovky změn, úprav a zavedlo nespočet nových nařízení, EU stále požaduje zlepšení co do postavení menšin v zemi, lidských práv, stavu demokracie, náboženské svobody, „obsazení severní části ostrova Kypr“ či nestrannosti soudnictví. Kritika Turecké republiky se projevila také v souvislosti s finanční pomocí, jež byla Turecku poskytována. V důsledku minimálního posunu kupředu evropskému standardu v rámci práv a svobod občanů vyzval Evropský parlament roku 2010 EU, aby zastavila přísun peněz do země. Teprve květnem 2012 se reformní, potažmo přístupový proces znovu nastartoval.

Odkazujíc na četné problémy země, požaduje unie od Turecka reformu soudnictví, která by zajistila správnou funkci justičních orgánů, jejich nestrannost a možnost nezávislého a spravedlivého rozhodování. Tím by se automaticky zreguloval počet případů osob, stíhaných či odsouzených na základě pochybného schválení sporných žalob. Díky nim zůstávají stovky novinářů, ochránců lidských práv a dalších za mřížemi. Evropský parlament zdůrazňuje, že „považuje *kriminalizaci názorů* za klíčovou překážku pro plnou ochranu lidských práv v Turecku a lituje nepřiměřeného omezování svobody projevu, sdružování a shromažďování.“⁴³ EU se dožaduje úplného odstranění či zásadních oprav paragrafů 301, 318, 220, 314 nebo diskutabilních článků protiteroristického zákona.

Co se esenciálního charakteru paragrafu 301 týče, byla tato teze nastíněna již v předchozích kapitolách práce. Pro celkovou analýzu šíře problematiky jeho existence je však také stěžejní prozkoumání vlastního vztahu a pohledu Turecka na žádost EU zbavit se paragrafu 301 úplně.

---

⁴³ Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu o zprávě a pokroku Turecka za rok 2011*. 2012, str. 8 Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0116+0+DOC+XML+V0//CS>

Přestože Evropská unie sdružuje rozdílné politické povahy států a rozmanité kultury, není účelem této integrace diference zemí stírat. Proto je nutné brát v potaz povahu a ráz Turecka při prezentování jednotlivých požadavků ze strany EU. Na jedné straně je zde Turecko, které je ochotno se změnit, aby mohlo být sloučeno se státy, vyznávajícími stejné hodnoty a cíle. Na druhou stranu, každý stát funguje jako vlastní jednotka a v seskupení stojí sám za sebe, prezentujíc bohatství své země. Ačkoli státy patří do jednoho celku, svou osobitost si striktně chrání.

Turecko je země bezesporu rozličná, oplývající divokou historií, o to však poutavější kulturou. Specifické zvyky země jsou sice vzdálené evropským obyčejům, ale zakořeněné stovky let jsou součástí života Turků stejně, jako zvyklosti jakékoli jiné země. Pokud Turek má potřebu chránit svou vlast, ať se děje cokoli, nemělo by to v očích Evropana znamenat něco negativního jenom proto, že se patriotismus právě v jeho zemi příliš nenosí. Zároveň je nutné vnímat ony rozdíly, kterými se Turecko oproti západně orientovaným zemím vyznačuje. To nejpriznáčněji vystihuje přísloví „jiný kraj, jiný mrav“. Je jasné, že pro muslimskou zemi budou některé typy chování nepřijatelné, už z důvodu mnohaleté výchovy ve stínu islámu, který nejenže odsuzuje spoustu věcí, jež jsou naprosto obyčejným jevem na Západě, ale zároveň také předepisuje ochranu určitých hodnot, která v praxi ohrožuje vlastní svobodu jedince. To může být na Západě opět vnímáno jako přehnané, resp. nepřijatelné praktiky, od nichž by se mělo Turecko před potenciálním vstupem do EU distancovat. Lze samozřejmě polemizovat, zda požadavky ze strany EU nejsou pouze jakýmsi nástrojem k nekonečnému prodlužování vstupních pohovorů. Nakolik reálné je totiž členství muslimské, třebaže moderní a demokraticky založené země je otázkou. Ačkoli se tematika náboženství v rámci vstupního pohovoru nediskutuje, je očividné, že zásadním úskalím je právě islámská povaha Turecka.

Požadavek ze strany EU zcela zrušit paragraf 301 v souladu s ochranou svobody slova a projevu s sebou nese pouze žádost přiblížit se demokratickým přednostem moderního státu, ale také útok na podstatu Turecké republiky jako takové. Je přirozené, že stát, a to jakýkoli, má potřebu chránit sebe a svůj lid. Podobně jako Turecko také ostatní země Evropy mají ustanovení, kterými brání svou existenci a čest (viz kapitola 2.2). Nelze tedy očekávat, že se Turecká republika zbaví jakéhosi svého štítu; EU se může ovšem snažit tlačit na tureckou vládu, aby se pokusila rozlišovat mezi zdravým kritikem a nevhodným nactiutrháním. To se také zatím zdá jako jediné schůdné řešení, které začíná fungovat. Tedy nikoli existence paragrafu 301 a úsilí ho odstranit,

ale v hledáčku Evropské unie by se mělo ocitnout vnímání turecké vlády a snaha přimět ji k akceptaci i takových uveřejněných myšlenek, které by sice poukazovaly na negativní jevy v zemi, ale vysloveny by byly se záměrem situaci zlepšit.

2.3.1 Turecko brání svou čest

Na počátku roku 2013 se již zdá, že paragraf 301 tureckého trestního zákoníku ztrácí pomalu na síle. Ani ne tak vlastním rozhodnutím vlády, nýbrž tlakem EU a organizací pro ochranu lidských práv a svobod, vyvíjeným s rozhodnou intenzitou.

Turecko samo by k redukci trestání urážlivých prohlášení asi nepřistoupilo. Má k tomu totiž hned několik důvodů. Nejenže patriotismus je skutečně téměř vrozeným znakem každého Turka, ale ochrana Turecké republiky patřila mezi hlavní cíle, ať již u moci stál kdokoli. Moderní republika byla vytvořena stmelením několika národů a od samého počátku stojí na vratkých nohou, které mohou kdykoli vypovědět službu. Vládnoucí složky jsou si dobře vědomy faktu, že udržet tento různorodý stát pohromadě je složitý úkol. Nepopouští tedy uzdu ničemu, co by pracně udržovanou jednotu narušilo. Tento strach umocňovala prohlášení, články či knihy, nesoucí s sebou hrozbu rozpadu republiky. Pokaždé totiž, když se kdokoli odvážil otevřeně mluvit na téma např. arménské genocidy, nevnímala vláda tento akt pouze jako urážku, ale také jako posilování arménské menšiny a nabourávání jednoty tureckého národa.

Podle historika Miroslava Hrocha je „podstatou národa, aby všichni sdíleli mnohé a také, aby všichni leccos zapomněli.“⁴⁴ Protože je však Turecko ve svém jádru rozpolcené co do národnostního složení, jakéhosi zapomnění jednotlivé události nikdy nedosáhnou. Už z toho důvodu, že se dotčené části tureckých obyvatel doteď nedostalo omluvy či přiznání viny a tím spíš zůstane ona událost i nadále vyzdvihována. Pokud by byla arménská genocida přijata jako skutečnost, Turecko by tento akt posunul dopředu. Co však brání takovému přiznání je vlna studu, která by náhle celou zemi zaplavila. A stud je momentálně to poslední, co Turecká republika potřebuje. Již léta se snaží ukázat sebe sama jako silný stát, hodný být bratrem ostatním zemím Evropy. Přestože z našeho pohledu by právě doznání se k událostem během první světové války bylo jakýmsi potvrzením, že Turecko skutečně může patřit do EU, z pohledu tureckého národa by šlo

---

⁴⁴ HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství. 2003. s. 28. ISBN 80-86429-20-2

o zbytečné znehodnocení země. Je také nesnadné požadovat reformy od někoho, kdo si vzděláním utvořil velice rozdílný pohled na věc. Problém nespočívá v tom, že by Turci hromadně cokoli popírali, ale v tom, že jejich znalosti a informovanost je nastavena způsobem, který arménskou genocidu ani nebere v potaz.

Útoky na osoby, jež veřejně řeší problematiku odsunu Arménů či jakákoli jiná témata znevažující jaksi postavení Turecka, jsou výsledkem snah nacionalistů ubránit svou vlast. Intenzita útoků se stupňuje spolu s mírou ohrožení. Sociolog Eugen Lemberg ve svých studiích poukazyval na skutečnost, kdy se také oddanost člověka k nějaké entitě zvyšuje v případě, že kromě onoho objektu je ohrožena také vlastní platnost a smysl života. Není možné přimět turecké nacionalisty změnit svůj postoj právě z důvodu, že je pro ně nemyslitelná ztráta idejí, v jejichž jménu svou vlast chrání. Vůči samotné Evropské unii pak právě nacionalisté pocítují zlobu. Nejcitlivěji totiž vnímají ustavičné odmítání Turecké republiky a jejich averze vůči západnímu světu se zvyšuje. Děsí se ztráty vlastní identity a snad jakéhosi evropského diktátu. Pokud s sebou *européizace* přináší jakousi „kritickou reflexi určitých specifických prvků“, jak uvedl Orhan Pamuk, je cesta k Evropě právě nacionalisty sabotována.

I vládnoucí strana však již pozbývá pomalu trpělivosti. Přestože zavádí nové a nové reformy, neustále čelí nějakým překážkám a odmítnutím. Silná kritika, kterou na Tureckou republiku přitáhly soudní procesy v rámci paragrafu 301 sama donutila vládu změnit svůj postoj vůči tomuto uzákonění. Přesto je však vidět, že jakýsi pud sebezáchovy, tedy ochrany vlastní podstaty, idejí, v něž Turci věří a hrdosti, s níž milují a prezentují svou zemi, bude silnější, pokud se v posledním souboji Turecko vs. EU bude muset finálně rozhodnout, zda přijmout Turecko takové, jaké je, či ho odmítnout a nést pak následky nejen hospodářského charakteru.

3. Případy obviněných dle paragrafu 159, resp. paragrafu 301

3.1 Orhan Pamuk

Světově známý spisovatel a novinář Orhan Pamuk se narodil v Istanbulu, vystudoval žurnalistiku a psaní se věnuje od svých 23 let. Jedinou větou uveřejněnou ve švýcarském Tages Anzeiger 6. února 2005 se stal z oblíbence štvancem tureckých soudů. Prohlásil totiž v souvislosti se svou vlastí, že „*třicet tisíc Kurdů a milion Arménů bylo v této zemi zabito a nikdo kromě mě se o tom neodvází mluvit*“. Odkazoval tím k odsunu Arménů během 1. světové války za doby existence Osmanské říše; rovněž referoval ke smrti třiceti tisíc Kurdů v rámci desítky let trvajících sporu mezi tureckou armádou a kurdskými separatisty.

Žaloba proti Pamukovi byla tehdy podaná ještě podle paragrafu 159. V Turecku samotný Pamukův akt vyvolal vlnu nevole ze strany občanů a samozřejmě turecké vlády. Po celou dobu trvání soudního procesu bylo Pamukovi vyhrožováno⁴⁵, lidé Pamuka označovali jako zrádce a špínu.

Protože však vláda v červnu téhož roku přijala nový trestní zákoník a tím byl paragraf 159 nahrazen paragrafem 301, bylo pokračování případu zamítnuto, a to samotným ministrem spravedlnosti Cemilem Çiçekem. V lednu 2006 vydal prohlášení, že žaloba proti Pamukovi nespadá do jeho jurisdikce právě z důvodu přijetí nového zákoníku a očistil tak svou pozici. Turecko se totiž tehdy nacházelo na počátku vstupních diskuzí s EU a každá podobná soudní pře nevrhala na zemi příliš pozitivní světlo. Tím, že se případ smetl ze stolu si vláda zajistila pochvalu ze strany Evropské unie a také jakýsi důkaz toho, že své reformní snahy myslí skutečně vážně.

V průběhu roku 2006 však Orhana Pamuka obvinilo šest pravicově smýšlejících významných osob, které se jeho potrestání dožadovaly. Teprve roku 2011 rozhodl odvolací soud a potvrdil pokutu ve výši TL 6,000, přičemž měl Pamuk možnost znovu se odvolat.

Případ Orhana Pamuka je stěžejní zejména z hlediska své role případu prvního velkého „zneuctění“ Turecka známou osobou. O to neústupnější byla ve svém jednání vláda, o co rozsáhlejší dopad měla veřejně a v zahraničí pronesená věta. Přestože Orhan

---

⁴⁵ Za vyhrožování Pamukovi byl roku 2012 obviněn Yasin Hayal a potrestán odnětím svobody po dobu tří měsíců; Hayal je také odpovědnou osobou v případě Hrant Dinka (viz níže)

Pamuk je spíše zastáncem své vlasti a vůbec tureckého národa co do otázky vstupu Turecka do EU, je v Turecku spíše trpěn. A nic na tom nemění ani veřejné obhajoby země a podobná prohlášení, jako je toto: „Co může Turecko a jeho obyvatelé Evropě nabídnout? Je to v první řadě mír, je to přání muslimské země podílet se na dění v Evropě. Jestliže Evropa včetně Německa na pokojnou prosbu Turecka přistoupí, získá bezpečnost a sílu.“⁴⁶

3.2 *Hrant Dink*

Hrant Dink se narodil v turecké Malatye roku 1954. Byl významným zastáncem míru a práv menšin, mluvčí Arménů, novinář a editor arménsko-tureckého týdeníku Agos. Dink se veřejně stavil proti vládnímu popírání arménské genocidy. V jednom ze svých článků nabádal arménské obyvatelstvo, aby se zbavilo zloby vůči Turkům, kteří přetváří jejich identitu. „*Turek se stal takovým pramenem bolesti, že to ,otrávilo arménskou krev*‘.“ Armény Dink povzbuzuje k oprostění se od takového já, které je plné vzteku a k vyčištění své otrávené krve krví čerstvou tak, že svou pozornost uprout ke své vlasti, Arménii.

Hrant Dink byl v roce 2006 obviněn z hanobení turectví za označení turecké krve jako otrávené. Smysl vytržený z kontextu byl přesto pádným důvodem pro Dinkovo trestní stíhání. Poprvé byl však Dink za jiné výroky odsouzen už v roce 2002. Potrestán odnětím svobody na šest měsíců se Dink odvolal k Evropskému soudu pro lidská práva a byl roku 2006 zproštěn viny. Nepříznivá prezentace jeho osoby tureckou justicí však přispěla k tomu, že byl *Hrant Dink zastřelen* tureckým nacionalistou v lednu 2007 před redakcí Agos.

Jeho smrt způsobila nesmírnou odezvu lidu. Byly organizovány četné demonstrace hlásající motta „Všichni jsme Arméni“, „Všichni jsme Hrant Dink“ a „301 vrah“. Paragraf Dinka sice nezabil, ale jeho samotná existence, obvinění v souvislosti s ním i Dinkův vrah, slepě chránící „zostuzenou“ tureckou identitu byly chtě nechtě důvodem zabití Hranta Dinka. Na lavici vinných by však měly přistát také příslušné autority, které Dink před smrtí vícekrát informoval o tom, že obdržel několik výhružek smrti, přesto nebyly učiněny žádné kroky k jeho ochraně.

---

⁴⁶ PAMUK, Orhan. *Evropa bez Turecka?* A2. 14.12. 2005. Dostupné z <http://www.advojka.cz/archiv/2005/11/evropa-bez-turecka.Č.11/05>, ISSN 1803-6635.

Od roku 2007 do ledna 2012 trvalo rozuzlení Dinkova případu u soudu, které však podle některých odborníků stále není dostatečné. Z dvaceti obžalovaných osob byl odsouzen mladistvý *Ogün Samast*, a to k odnětí svobody na 22 let a 10 měsíců. Spoluviníci Ersin Yolcu a Ahmet Iskender byli potrestáni 12 lety a šesti měsíci uvěznění. Doživotně si trest za nabádání jiné osoby k zavraždění odpykává za mřížemi a bez možnosti podmíněčného propuštění *Yasin Hayal*, který byl shledán původcem a organizátorem komplotu proti Dinkovi.

Zároveň s tímto procesem byl otevřen také případ osmi policistů, kteří byli obviněni ze zanedbání povinnosti, když je Dink několikrát žádal o ochranu. Bylo zjištěno, že jeden z policistů pochybil navíc proto, že informaci o spiknutí proti Dinkovi nepodal dál k řešení. Později roku 2008 turecká komise pro lidská práva vysvětlila pochybení bezpečnostní organizace, odkazující na nedostatečnou koordinaci mezi jejími jednotlivými složkami.

Vrazi a spiklenci jsou za mřížemi, policie pokárána a vláda omývá špínu z paragrafu 301, který podle ní není a nikdy nebyl skutečným vražedníkem. Asi jenom *Ogün Samast* podporovaný *Hayalem* ví, ve jménu čeho zabil *Hranta Dinka*. A věděl to jak v momentě, kdy stiskl spoušť, tak v momentě, kdy vypovídal u soudu držíce v rukou tureckou vlajku.

3.3 Elif Şafak a další vybrané případy

Spisovatelka *Elif Şafak* se narodila ve Štrasburku roku 1971 tureckým rodičům. Vystudovala mezinárodní vztahy a gender studies, do povědomí tureckých úřadů a nacionalistů se zapsala zejména svou knihou „*Levoboček z Istanbulu*“, která se stala paradoxně také nejprodávanější knihou v Turecku roku 2006.

Po vydání této publikace podal nacionalistický právník *Kemal Kerincsiz* stížnost k soudu, v níž odkazoval na citace v knize uvedené. Výrok „*Jsem vnouče přeživších genocidy, kteří ztratili všechny své příbuzné pod rukama tureckých řezníků v roce 1915, ale mně samotné byl vymýván mozek k popírání genocidy, protože jsem byla vychována nějakým Turkem Mustafou.*“ Na základě *Kerincsizova* popudu bylo zahájeno trestní stíhání dle paragrafu 301, kdy *Şafak* čelila obvinění ze zostuzení turectví. Během několika výslechů se *Şafak* snažila ospravedlnit tvrzením, že nelze stíhat autora knihy

za její obsah. Respektive, že nelze napadat něco, co bylo vytvořeno jako fikce. Přestože by bylo možné chápat tento argument jako autorčino popírání vlastních slov, v případě, že skutečně šlo pouze o fiktivní román, nehledě na sebevíc znevažující význam textu, neměla žaloba opodstatnění. To potvrdil také soud, který v knize neshledal snahu autorky záměrně urážet. Případ Şafak byl uzavřen.

Elif Şafak byla sice očištěna, ovšem její příklad poukazuje na absurditu, s níž se musejí spisovatelé a novináři potýkat. I kdyby turecké soudy pokaždé znovu zamítly stíhání té které osoby, udržování existence paragrafu 301 v trestním zákoníku bude vždy dostatečným důvodem k násilnostem a nenávisti ze strany tureckých šovinistů. Osoba, která se jednou ocitne pod hledáčkem justice se v očích „ochránců národa“ zpronevěří své vlasti navždy. Není výjimkou, a to zejména během soudních procesů, že obžalovaní musejí čelit urážkám, výhrůzkám i fyzickému napadání hysterického davu. Množství umělců si žádá o přidělení zvláštní ochranky nebo ze země vycestují úplně, protože se bojí o vlastní život. Po zavraždění Hranta Dinka se tyto praktiky osobní ochrany rozšířily ještě více.

V roce 2006 byl odsouzen k odnětí svobody na 6 měsíců novinář **Ejder Öziç** za vysílání kurdského pořadu v rádiu během roku 2003. Spisovatel a novinář **Abdurrahman Dilipak** je pravidelně od roku 2006⁴⁷ obviňován z porušování zákona na základě svých článků a knih, v nichž popisuje nekalé praktiky vlády a kritizuje mj. turecké soudnictví. Za hanobení bezpečnostních složek byl souzen novinář **Birol Duru**, když v jednom ze svých článků tvrdil, že bezpečnostní složky pálily lesy ve Východní Anatolii. **Erol Özkoray** byl souzen dle paragrafu 159 a následně odsouzen podle paragrafu 301 za články věnující se turecké armádě. Novinář **Temel Demirer** pronesl v roce 2008 proslov odmítající zbytečnou smrt novináře Hranta Dinka. Ve své řeči chtěl upozornit na nesmyslná stíhání osob, vedoucí často k jejich osobní devastaci. Trestní stíhání proti němu bylo započato na základě následujících slov: „Všechny vás zvu, abychom spáchali zločin. Ano, v této zemi došlo k arménské genocidě.“ Tehdejší ministr spravedlnosti Mehmet Ali Şahin uvedl, že Demirer nemá nárok na jakoukoli ochranu nabízenou v rámci svobody slova, protože označil vládu za „vražednou“; tím však Demirera vystavil přímé hrozbě útoků nacionalistů.

---

⁴⁷ 2006 – ten rok bylo proti Dilipakovi vedeno 57 trestních stíhání, 7 z nich se týkalo žalob podaných dle paragrafu 301.

Přestože Demirer požadoval jednoznačné rozhodnutí, soud v únoru 2013 pozastavil případ na dobu tří let. V zápětí po vyslechnutí pronesl Demirer skrze média ta samá slova, která zazněla na proslovu z roku 2008; na základě tohoto aktu podala ankarská policie novou stížnost, v níž opět poukazuje na Demirerovo provinění a žádá pokračování stíhání jeho osoby.

Spisovatel a politik **Orhan Miroğlu** byl stíhán dle paragrafu 301 za kritiku fotografie uveřejněné roku 2007 v deníku Sabah. Na ní je zachycen turecký voják jdoucí po boku s tradičně oblečenými kurdskými ženami. Kritika odkazovala na dříve uveřejněné Miroğluho přesvědčení, že „jednotlivé ženy, zadržovány na policejních stanicích na jihovýchodě země, byly sexuálně zneužívány.“⁴⁸ Od roku 2011 se tento případ považuje pro žádné bližší informace za uzavřený. Miroğlu přesto nadále čelí obviněním v rámci jiných trestních stíhání vedených proti němu.

Sloupkařka **Zeynep Kuray**, písařka pro levicově zaměřený deník BirGün, byla v roce 2011 obviněna mj. dle paragrafu 301 za urážku tureckého národa na základě svého článku o knize *Le Turban et la Stambouline*. Dílo francouzského historika popisuje vnímání Osmanů Evropany mezi 16. až 20. století. Kuray použila v článku negativně založené citace např. Martina Luthera, odkazujíc na kapitolu v knize nazvanou „Nejsou o nic lepší než psi, nebo jsou to dobří lidé?“⁴⁹ Kuray je stíhána také v rámci žaloby dle článku 5 *protiteroristického zákona*.

3.3.1 Přehled osob obviněných dle § 301

V příloze uvedený seznam⁵⁰ tvoří jména osob, které jsou stále stíhány, již odsouzeny či zproštěny viny v rámci žaloby dle paragrafu 301. Jde o významné případy novinářů, spisovatelů, vydavatelů, editorů, umělců, advokátů, obhájců lidských práv, také politiků, policejních úředníků či vojáků. Tento soupis je pouhým zlomkem všech právě probíhajících případů. Neustále jsou vyslýchány desítky osob; bohužel nedalo Turecko zatím k dispozici žádný kompletní seznam jmen, na který by zde bylo možno odkázat.

---

⁴⁸ PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist July to December 2010*. s. 76. Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2011/10/Caselist-July-Dec-2010.pdf>

⁴⁹ PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist July to December 2012*. s. 58. Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2013/02/12-12-Caselist-2.pdf>

⁵⁰ Viz příloha č. 3: Významné případy osob obviněných dle § 301 (seznam)

Novináři byli ve velké většině stíháni za zveřejnění vlastních či cizích názorů v souvislosti s vyjadřováním se například ohledně arménské genocidy či arménské menšiny jako takové. Téma odsunu Arménů během první světové války bylo ožehavé téma ještě do minulého roku. Dodnes se sice řeší přestupky v této věci, ovšem vláda se již pokusila tematiku spojenou s Armény a ostatními menšinami detabuizovat, aby se přiblížila evropským podmínkám pro přijetí do EU. Přece však toto téma stále způsobuje nemalou zlobu u tureckého lidu a Turecka obecně, protože podkopává jeho autoritu v očích ostatních zemí.

Stejně tak otázka omezování práv menšin, například menšiny kurdské, vede v otevřeném projevu k negativním ohlasům, kdy se vláda může ohradit schválením žaloby za zostuzení a znevažování vládní činnosti. Novináři, kteří se věnují armádě či bezpečnostním složkám, jsou mnohdy nařčeni z komplotu či účasti v teroristických organizacích s cílem napadnout vládu (viz níže). Také dobře myšlená analýza či studie může být napadena, i kdyby jedinou pohoršující sentencí byl titulek, třebaže myšlen jako řečnická otázka, nebo odkaz ke knize z dávné minulosti, jejíž obsah ničí obraz země či tureckého národa. Vydavatelé se dostávají do sporu s justicí po vydání většinou překladů knih, opět s tematikou menšin v Turecku, tematikou armády nebo ukazující turecký lid v nepříliš pozitivním světle. Umělci, ochránci práv a právníci se většinou proviní tehdy, pokud poukážou či kritizují některý z případů v rámci paragrafu 301, nebo se vysloví proti zacházení s vězni apod. Mnohdy tak činí při veřejných proslovech na akcích věnovaných tématu ochrany práv a svobod, ať již v Turecku nebo v zahraničí.⁵¹ Kontroverzní jsou pak případy obětí, které sami zažijí bezpráví, jež se však vláda snaží popřít jejich stíháním. Nadporučík v turecké armádě, **Murat Pabuç** začal trpět psychickými problémy důsledkem toho, co v armádě zažil. Ve své knize, jíž připisuje stěžejní pomoc při svém léčení, se Pabuç vypisuje z událostí a zážitků, které mu způsobily trauma. Poukazujíc na zakořeněnou organizovanou korupci v instituci a nelegální příkazy, byl obviněn z hanobení vojska a ozbrojených sil.

Někteří z níže uvedených jsou stíháni také v rámci dalších žalob podle jiných paragrafů, nejčastěji dle *paragrafu 314*, nebo podle článků 5 a 7 protiteroristického zákona.

S jednotlivými změnami paragrafu 301 se postupem času zdá, jako by se vláda cítila povinna opuštěním od paragrafu 301 posílit využití paragrafů ostatních. Počet

---

⁵¹ Právníčka Eren Keskin byla obžalována podle paragrafu 159/301 poté, co roku 2002 vystoupila na konferenci v Německu s tvrzením, že turečtí vojáci sexuálně zneužívají ženy.

obětí protiteroristických opatření rok od roku roste. Stejně jako bylo možné na zločin „urážení turectví“ aplikovat kdejakou uveřejněnou informaci, uplatňuje se této praktiky v poslední době právě zejména u paragrafu 314. Ten hovoří o zákazu zakládat ozbrojené organizace, šířit propagandu nebo se stát členem takové organizace za účelem spáchat trestný čin. Podle zprávy vydané Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě bylo v roce **2011** v Turecku *57 novinářů* ve vězení, většina odsouzena na základě paragrafu 314. Předpokládalo se, že 700 až 1000 obžalovaných stále čeká na soud. V roce **2012** se počet uvězněných novinářů vyšplhal na 95. Proti některým osobám jsou vedeny i desítky žalob v rámci různých případů. Jeden z novinářů čelí 150 různým obviněním. V dubnu 2013 schválil však turecký parlament na nátlak EU reformu protiteroristického zákona, do níž spadá také paragraf 314. Turecko prohlásilo, že bude možné stíhat pouze ty osoby, které vyzývají k násilí a ohrožují veřejný pořádek. V porovnání s novelizacemi paragrafu 301 zůstává však nadále otázkou, nakolik zevšeobecňující nové znění zůstane. Dřívější zvyky totiž dovozovaly uvalit žalobu na osobu opět téměř za jakýkoli její názor nevyhovující vládě, který mohl být následně jednoduše označen jako názor teroristický a škodlivě laděný. Příhodný by byl stejný vývoj, jako u paragrafu 301, a sice, že změny samotného paragrafu budou minimální, ovšem rozhodující budou praktiky vlády a soudnictví.

3.4 Možná řešení problematiky § 301

Jak již bylo popsáno v průběhu této práce, paragraf 301 je sice kontroverzní a sporná součást tureckého trestního zákoníku, ovšem postupem času došel tento paragraf skrze četné opravy významné změny. Zlepšení bylo zaznamenáno již v průběhu let 2011 a 2012, přesto zůstává paragraf na černé listině nevyhovujících uzákonění co do požadavků EU. Ačkoli je nutné toto zlepšení připisovat právě zejména tlaku Evropské unie, který vyvíjela v rámci plnění podmínek pro přijetí země do svých kruhů, z hlediska současné situace by bylo příhodnější, kdyby unie nadále nenaléhala a spokojila se s výsledkem, kterého prozatím bylo docíleno. Turecko má stejně jako ostatní země v Evropě právo disponovat zákonnými opatřeními, která chrání stát a turecký národ. Rozhodně není na místě požadovat od jakékoli země zrušení takového paragrafu, který přispívá k podpoře vlastní identity, hodnot a národního cítění. To platí

samozřejmě pouze za předpokladu, že se situace bude vyvíjet stejně pozitivně, jako tomu bylo doposud. Tedy, aplikace paragrafu 301 v rámci jednotlivých žalob by se měla zvažovat jen u skutečně závažných proviněních, u nichž bude prokazatelné, že konkrétní záměr obviněného byl zesměšnit či zostudit turecký národ nebo státní instituce. Rovněž se dá předpokládat, že vyjednávání s Tureckem ohledně zlepšení postavení menšin v zemi by pak bylo značně jednodušší. Pouze v rámci jakýchsi kompromisů a ne jenom příkazů bude možné vybudovat základnu hodnou diskuzí nad otázkou např. arménské menšiny a odsunu Arménů během 1. světové války.

Turecké republice schází bohužel pochopení skutečného problému, který s uznáním spolupiviny na tzv. arménské genocidě souvisí. Je sice pochopitelné, že určitým způsobem vzdělaný člověk nemůže přiznat něco, o čem neví a co podle jeho dosud získaných informací neexistovalo. Záměrné popírání se z tohoto však musí vyjmout a vystavit právě oněm diskuzím, které je potřeba s Tureckou republikou vést. Pokud samo Turecko pochopí esenci arménského konfliktu, bude sice možná pociťovat jakousi hanbu v očích celého světa v případě, že se rozhodne postavit se tomuto konfliktu čelem, ovšem stěžejní je, aby si uvědomilo, jaké nedozírné kladné následky toto uvědomění bude mít na jeho vlastní postavení. Teprve až Turecko veřejně akceptuje svou historii, bude se moci stát respektovaným státem a plnohodnotným partnerem Evropy. Navíc tím i pozice menšin v Turecku a vzájemný vztah Turků a občanů jiné národnosti dosáhne zlepšení.

Turecká republika je vskutku silným a vytrvalým uchazečem, ovšem také ze strany EU by mělo být toto odhodlání podporováno. Aby i nadále zůstalo Turecko ochotné měnit zažité věci své země, je třeba zemi dostatečně motivovat. Třeba i tak, že bude Evropa vůči Turecku férová, co se potenciálního vstupu země do EU týče. Pravděpodobnost tohoto se totiž zásadně změnila také poté, co byla přijata tzv. Lisabonská smlouva. Podle ní se moc a participace, resp. rozhodování na chodu společenství odvíjí od počtu obyvatel země. Při stále se zvyšujícím počtu obyvatel Turecka je pravděpodobné, že by v době přijetí bylo nejsilnějším členem EU. Ovšem otázkou je, nakolik by tuto skutečnost přijaly samotné mocnosti jako Německo či Francie. Budou schopné akceptovat vedoucí úlohu novopečeného člena?

Je jasné, že na reformní proces Turecka mají jednotlivá rozhodnutí Evropské unie zásadní vliv. Pokud Turecko pocítí, že Evropa, včetně jejích občanů, přijímá Tureckou republiku takovou, jaká je, tedy jako muslimskou zemi s orientální kulturou, rozdílnými zvyky a mravy, automaticky se také změní její postoj k nutnosti provádět

rozsáhlé změny. Aby však Evropané mohli vyjádřit své mínění, musí jim být věc také objektivním způsobem prezentována. Co stále chybí v rámci rozhovorů s Tureckem o vstupu do EU je snaha informovat občany společenství. Nedostatek informací vzněcuje pouze nevraživost; stěžejní součástí vstupních rozhovorů by měly být tedy jakési informační kampaně, které by nejen Turecko, ale i ostatní země ucházející se o členství v EU, představily s jejich pozitivními a negativními atributy.

Třebaže by se zdálo, že Turecko musí vynaložit ke zlepšení dodržování práv a svobod lidí jen snah zevnitř státu, ukázalo se, že základním hybatelem při uskutečňování reformy je právě Evropa se svými výtkami a požadavky. Obecně však normativní prostředí tureckých médií i nadále nutí novináře k autocenzuře. Vlastní kontakt s vládnoucím aparátem v rámci sporů či stížností pak mnohdy vrcholí v životní ohrožení jednotlivých novinářů, kteří vedle soudní žaloby čelí také útokům nacionalistů. Přednostně by měla být vyřešena prezentace obžalovaných ze strany vlády; stěžejní jsou v této situaci doporučení vládě brát podezřelého či obviněného skutečně jako nevinného (a také ho tak předkládat veřejnosti), dokud nebude obžalovaný shledán vinným a odsouzen. Důrazem kladeným na presumpci neviny by bylo posléze také snazší předcházet agresi vůči novinářům, kteří jsou např. sice obviněni, ale posléze zproštěni viny; redukovat by se tak mohla činnost, která nejenže není oprávněná zde či v ostatních případech, ale na popud vlády vyvstává mnohdy naprosto zbytečně.

Závěr

Jak uvedl Orhan Pamuk, lidé lžou jen tehdy, pokud se obávají ztráty něčeho pro ně velice významného. Na křečovitou snahu turecké vlády ponechat v trestním zákoníku paragraf 301 je i proto nutné nahlížet s jakýmsi pochopením. Paragraf 301, třebaže samotné ustanovení ztratilo na původní síle minulých let, chrání v očích mnoha Turků pověst jejich země. A mnohdy nejen sama justice, ale rovněž mnozí občané nevidí na existenci tohoto paragrafu nic špatného. Pokud jsou v Evropě beztrestně uveřejňovány publikace hanobící určitým způsobem zemi či její lid, neznamená to, že bude stejnou měrou nahlíženo na podobné publikace v Turecku. Turecký nacionalismus je totiž oproti evropským zvyklostem jakýmsi hodnotovým charakterem každého tureckého občana zvlášť. Podpoře vlastenectví se v Turecké republice věnují s o to úpornějším úsilím, o co složitější bylo národnostně rozličné území stmelit pod jeden národ a jednu kulturu. Obzvláště v posledních letech, kdy Turecko vyjednává s EU o vstupu do tohoto společenství, je patrná snaha vyvarovat se jakýchkoli kroků, které by obraz Turecka v očích Evropy poškodily. Navíc, hrdý turecký národ rovněž vyzdvihuje schopnosti a kvality své země, aby se mohl postavit jako rovnocenný vedle ostatních členských zemí. V tomto ohledu je paragraf skutečně jakousi opěrnou holí, protože dokáže zlikvidovat jakoukoli informaci, která by Tureckou republiku určitým způsobem degradovala. Snahou umlčet vzpurné hlasy se však Turecko dostává do negativního světla spíš, než kdyby se veřejně doznala k oněm „nevhodným“ nařčením. Turecká média, potažmo novináři jsou tedy jednotlivými restrikcemi normativního prostředí značně omezováni a zbavováni svobody projevu.

Na základě tlaku z Evropy turecká vláda změnila přístup k užívání paragrafu 301 a značně omezila možnost jeho zneužití. Rovněž však posílila aplikaci protiteroristických uzákonění, v rámci kterých lze opět stíhat novináře pod záminkou, že mají v úmyslu – na základě uveřejněných kritických textů – napadat a oslabit vládnoucí aparát. V roce 2012 si téměř sto novinářů odpykávalo trest právě v souvislosti s obviněním z údajné účasti v ilegálních organizacích, jejichž cílem je zlikvidovat vládu. I to je jeden z důvodů, proč se Turecká republika v posledních letech umísťuje až v poslední třetině na žebříčcích mapujících míru ochrany svobody slova, resp. médií a novinářů té které země. Nevládní organizace *Freedom House* a *Reportéři bez hranic* obě shodně konstatují, že Turecká republika patří mezi státy se značně restriktivními

podmínkami pro práci novinářů, a to i přesto, že se zároveň prokazatelně věnuje četným reformám z politického, právního a ekonomického hlediska. Nicméně konflikt vládního vlivu na funkci médií, resp. novinářů zůstává otevřený. Očekává se, že dubnovým přijetím čtvrtého reformního balíčku by se otázka omezování svobody projevu, tedy médií měla zásadním způsobem změnit.

Problém vládní intervence do řádného fungování médií byl rovněž zanalyzován na konfliktu Turecko vs. arménská menšina, kdy Turecko popírá vinu či zodpovědnost za tzv. arménskou genocidu. Mnoho novinářů se dostalo do křížku se zákonem poté, co uveřejnili svůj kritický pohled na Turecko, které před nedořešeným konfliktem zavírá oči. Stanoviska vlády vůči těmto žurnalistům se však často promítají do vnímání tureckých šovinistů, kteří v rámci obrany hodnot a cti své země neváhají použít násilí. Za oběť paragrafu 301 je považován symbol Arménů novinář Hrant Dink, který byl zavražděn nacionalistou na základě svých prohlášení v souvislosti s tureckým a arménským národem.

Novelizace paragrafu 301 prováděné v souvislosti s požadavky Evropské unie poukazují sice na jistý posun kupředu a je patrná snaha turecké vlády reformovat dle evropských standardů. Ovšem zohledňuje se především reálný dopad těchto změn. Z formálního hlediska totiž četné novelizace paragrafu 159/301 nejsou ničím jiným, než záměnou slov za jejich synonyma. Podstata paragrafu tedy zůstává i nadále stejná. Co se ukázalo jako stěžejní změna je zejména postoj turecké vlády a tureckého soudnictví, které upustilo od přísného trestání a věnuje se vesměs extrémním případům. Z tohoto pohledu by tedy Turecko dosáhlo evropské úrovně, a to i ve srovnání se zeměmi, které podobně jako Turecko řeší případy nactiutrhaní dle vlastních vlastenecky laděných opatření.

V této studii bylo však rovněž poukázáno na další opatření, resp. paragrafy a články jiných zákonů, které zůstávají dnes převládajícím problémem. Pozornost z paragrafu 301 se tedy jaksí přesouvá a upírá se např. na protiteroristická opatření (viz výše), v rámci nichž jsou vězněny desítky novinářů. I to je znamením, že by Evropská unie neměla nekompromisně požadovat úplné vyjmutí paragrafu 301 z tureckého trestního zákoníku, ale měla by s Tureckem vyjednávat řešení jiných, dnes mnohem palčivějších problémů. Právě ty totiž umožňují turecké vládě manipulovat a diktovat obsah i ráz zpravodajství a informací předávaných skrze média veřejnosti.

Analýzou problematiky paragrafu 301 dospěla autorka této studie k výslednému zjištění, že tlakem ze strany EU, ale také vlastní ochotou reformovat, se situace

v Turecku co do existence paragrafu 301 výrazně zlepšila. Přesto byly shledány přetrvávající nedostatky ve vztahu Turecka s jeho právy a Evropské unie s jejími požadavky a podmínkami. Ve studii byla nastíněna možná řešení pro zlepšení přístupových rozhovorů mezi oběma entitami tak, aby mohlo být rovněž vypěstováno takové prostředí pro tureckou žurnalistiku, které by korespondovalo s těmi v demokraticky smýšlejících zemích. Je však zřejmé, že pokud Evropa nestiskne dlaň natažené ruky Turecka včas, bude na tomto aktu tratit nejen samotné evropské společenství, ale zejména Turecko jako takové, které by se na základě toho mohlo obrátit směrem k Východu. A tam, jak je známo, jsou novináři pouhými loutkami vládních institucí.

Summary

The problem of the article 301 of the Turkish Penal Code does not only concern Turkey itself, but the whole European Union, as well. As it is especially a matter of nationalism which is spread in Turkish Republic since its establishment, the existence of article 301 points out the need of Turkey to protect its nation and country in general. As it was shown in this study, although many amendments were done, Turkish government is not keen on the idea of abolishing the article totally. Also it was confirmed that it is not necessary to request the abolishment, as the government has already achieved the main progress in the recent years. Thanks to the pressure of the European Union, many reforms have been accepted to move Turkey forward. Unless the article 301 is being abused by the governmental organizations, it should be allowed to Turkey to keep the article 301, as also many European countries do have similar laws for protecting their nations. Among the issues which remain are other articles of the TPC or the attitude of the Turkish nationalists who create a dangerous environment for the Turkish journalists. This topic should be among the next problems to be solved.

Použitá literatura

LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 362 s. ISBN 978-80-7106-926-3.

LEWIS, Bernard. *Kde se stala chyba? Vliv Západu na Střední východ a jeho následná odpověď*. Praha: Volvox Globator, 2003. 214 s. ISBN 80-7207-478-4.

GOMBÁR, Eduard. *Úvod do dějin islámských zemí*. Praha: Najáda s.r.o., 1994. 180 s. ISBN 80-85632-22-5.

HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství. 2003. 451 s. ISBN 80-86429-20-2.

MÜLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus. Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. 260 s. ISBN 978-80-200-1818-2.

POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010. 272 s. ISBN 978-80-87212-48-6.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2005. 864 s. ISBN 80-7235-272-5.

The Constitution of the Republic of Turkey. Dostupné z

http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/pdf_dosyalari/THE_CONSTITUTION_OF_THE_REPUBLIC_OF_TURKEY.pdf

Türk Ceza Kanunu, 2004. Dostupné z

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5237&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

Všeobecná deklarace lidských práv, článek 19. Dostupné z

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Evropská úmluva o ochraně lidských práv, článek 10. Dostupné z <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CzechTchèque.pdf>

Amnesty International. *Turkey: Article 301: How the law on “denigrating Turkishness” is an insult to free expression*, 2006. Dostupné z <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/003/2006/en/1a24fcc9-d44b-11dd-8743-d305bea2b2c7/eur440032006en.pdf>

Amnesty International. *Turkey: Decriminalize Dissent*. 2013. Dostupné z <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/001/2013/en>

ALGAN, Bülent. *The Brand New Vision of Article 301 of Turkish Penal Code and the Future of Freedom of Expression Cases in Turkey*. German Law Journal, 2008, ročník 9., č. 12, 2237-2251. Dostupné z http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol09No12/PDF_Vol_09_No_12_2237-2252_Developments_Algan.pdf

OSCE: *Review of the Draft Turkish Penal Code: Freedom of Media Concerns*. 2005. Dostupné z <http://www.osce.org/fom/14672>

OSCE / AKDENIZ, Yaman: *Report of the OSCE Representative on Freedom of the Media on Turkey and Internet Censorship*. 2010. Dostupné z <http://www.osce.org/fom/41091>

OSCE: *Annex to the Statement of the OSCE Representative on Freedom of the Media on Imprisoned Journalists in Turkey*. 2011. Dostupné z <http://www.osce.org/fom/76373>

OSCE: *Main Findings of the Table of Imprisoned Journalists in Turkey*. 2012. Dostupné z <http://www.osce.org/fom/89371>

Evropský parlament. *Návrh usnesení*. Listopad, 2010. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2010-0614+0+DOC+XML+V0//CS>

European Court of Human Rights. *Overview 1959-2011*. 2012. Dostupné z www.echr.coe.int/.../APERCU_19592011_EN.pdf

Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu o zprávě a pokroku Turecka za rok 2011*, 2012. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0116+0+DOC+XML+V0//CS>

Evropský soud pro lidská práva. *Přehled 1959-2011*. Únor, 2012. Dostupné z http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E58E405A-71CF-4863-91EE-779C34FD18B2/0/APERCU_19592011_EN.pdf

European Commission. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Enlargement Strategy and Main Challenges 2012-2013*. 2012. Dostupné z http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/strategy_paper_2012_en.pdf

Evropský parlament. *Návrh usnesení*. Únor, 2013. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2013-0061+0+DOC+XML+V0//CS>

ŞAHİN, Cumhur. *Meinungsäußerungsfreiheit im Lichte der Entscheidungen des europäischen Gerichtshof für Menschenrechte (EGMR) und Art. 312 Abs. 2 des türkischen Strafgesetzbuches*. Dostupné z http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/7_5.pdf

TELLENBACH, Silvia. *Zum neuen türkischen Strafgesetzbuch*. 2005. Konrad-Adenauer-Stiftung. Dostupné z http://www.kas.de/wf/doc/kas_6625-544-1-30.pdf

PAMUK, Orhan. *Evropa bez Turecka?* A2. 14.12. 2005. Dostupné z <http://www.advojka.cz/archiv/2005/11/evropa-bez-turecka.Č.11/05>, ISSN 1803-6635.

PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist January to June 2010.*

Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2011/10/Caselist-Jan-June-2010.pdf>

PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist July to December 2010.*

Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2011/10/Caselist-July-Dec-2010.pdf>

PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist January to June 2011.*

Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2011/10/11-06-Caselist.pdf>

PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist July to December 2011.*

Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2011/11/Caselist-2011-July-December.pdf>

PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist January to June 2012.*

Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2012/09/Caselist-January-June-20121.pdf>

PEN International. *Writers in Prison Committee. Caselist July to December 2012.*

Dostupné z <http://www.pen-international.org/wp-content/uploads/2013/02/12-12-Caselist-2.pdf>

Reporters Without Borders. *Press Freedom Index 2013.* Dostupné z

<http://en.rsf.org/press-freedom-index-2013,1054.html>

Freedom House. *Freedom of the Press.* Dostupné z

<http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-press>

Turkey: Human Rights Concerns in the Lead up to July Parliamentary Elections, Human Rights Watch, 2007. Dostupné z

<http://www.hrw.org/reports/2007/07/19/turkey-human-rights-concerns-lead-july-parliamentary-elections>

Türkiye „demokrasi“ iddiası ve Türk Ceza Kanununun 301. Maddesi, Faktör 301, 2011.

Dostupné z <http://www.faktor301.com/2011/10/turkiye-%E2%80%9Cdemokrasi%E2%80%9D-iddiasi-ve-turk-ceza-kanununun-301-maddesi/>

SÖZERI, Ceren, GÜNEY, Zeynep. *The Political Economy of the Media in Turkey: A Sectoral Analysis*. 2011. TESEV. ISBN 978-605-5832-93-3. Dostupné z

<http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=133794>

Huňa, Petr: Lidská práva v Turecku jako evropská otázka. Diplomová práce, Zlín, MU, PF, 2007, vedoucí práce Marta Goňcová. Dostupné z

http://is.muni.cz/th/84184/pedf_m/diplomka_final.pdf

<http://www.worldlawdirect.com/forum/law-wiki/13828-article-301-turkish-penal-code.html>

<http://en.rsf.org/turkey-turkey-world-s-biggest-prison-for-19-12-2012,43816.html>

<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/svoboda-tisku-v-kandidatskych-zemich-klesa-008103>

<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/cameron-budu-za-turecko-bojovat-007771>

<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/netahejte-turecko-za-nos-varoval-gonzalez-007970>

http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E58E405A-71CF-4863-91EE-779C34FD18B2/0/APERCU_19592011_EN.pdf

http://www.umich.edu/~turkish/links/reptr_brhist.html

<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/analyza/proces-o-zruseni-vladni-strany-spravedlnosti-a-rozvoje-v-turecku>

<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CzechTch%C3%A8que.pdf>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Záznam statusu zemí dle míry svobody médií v roce 2013 (graf)

Příloha č. 2: Žebříček zemí dle ochrany svobody médií 2013 (index)

Příloha č. 3: Významné případy osob obviněných dle § 301 (seznam)

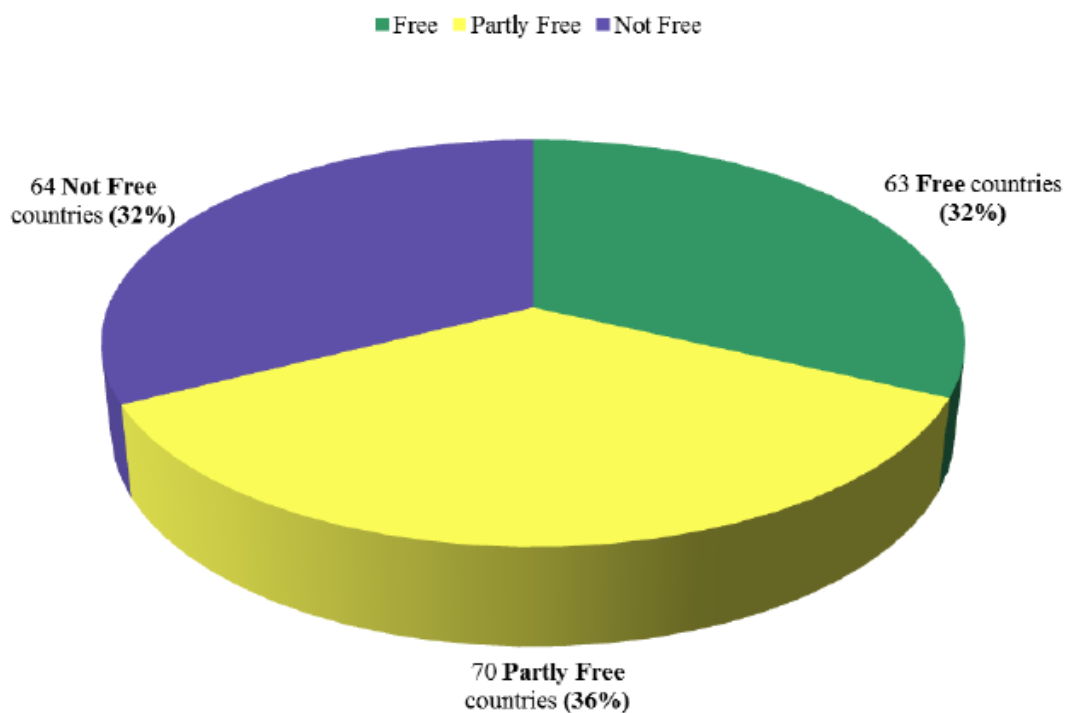
Přílohy

Příloha č. 1: Záznam statusu zemí dle míry svobody médií v roce 2013 (graf)

(Free = svobodná; Partly Free = zčásti svobodná; Not Free = nesvobodná)

Global Data

Status by Country

Freedom House, dostupné z

http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Charts%20and%20Graphs_0.pdf

Příloha č. 2: Žebříček zemí dle ochrany svobody medií 2013 (index)

Rank	Country	Note	Differential
1	Finland	6,38	0 (1)
2	Netherlands	6,48	+1 (3)
3	Norway	6,52	-2 (1)
4	Luxembourg	6,68	+2 (6)
5	Andorra	6,82	-

6	Denmark	7,08	+4 (10)
7	Liechtenstein	7,35	-
8	New Zealand	8,38	+5 (13)
9	Iceland	8,49	-3 (6)
10	Sweden	9,23	+2 (12)
11	Estonia	9,26	-8 (3)
12	Austria	9,40	-7 (5)
13	Jamaica	9,88	+3 (16)
14	Switzerland	9,94	-6 (8)
15	Ireland	10,06	0 (15)
16	Czech Republic	10,17	-2 (14)
17	Germany	10,24	-1 (16)
18	Costa Rica	12,08	+1 (19)
19	Namibia	12,50	+1 (20)
20	Canada	12,69	-10 (10)
21	Belgium	12,94	-1 (20)
22	Poland	13,11	+2 (24)
23	Slovakia	13,25	+2 (25)
24	Cyprus	13,83	-8 (16)
25	Cape Verde	14,33	-16 (9)
26	Australia	15,24	+4 (30)
27	Uruguay	15,92	+5 (32)
28	Portugal	16,75	+5 (33)
29	United Kingdom	16,89	-1 (28)
30	Ghana	17,27	+11 (41)
31	Suriname	18,19	-9 (22)
32	United States	18,22	+15 (47)
33	Lithuania	18,24	-3 (30)
34	OECS	19,72	-9 (25)
35	Slovenia	20,49	+1 (36)
36	Spain	20,50	+3 (39)
37	France	21,60	+1 (38)

38	El Salvador	22,86	-1 (37)
39	Latvia	22,89	+11 (50)
40	Botswana	22,91	+2 (42)
41	Papua New Guinea	22,97	-6 (35)
42	Romania	23,05	+5 (47)
43	Niger	23,08	-14 (29)
44	Trinidad and Tobago	23,12	+6 (50)
45	Malta	23,30	+13 (58)
46	Burkina Faso	23,70	+22 (68)
47	Taiwan	23,82	-2 (45)
48	Samoa	23,84	+6 (54)
49	Haiti	24,09	+3 (52)
50	South Korea	24,48	-6 (44)
51	Comoros	24,52	-6 (45)
52	South Africa	24,56	-10 (42)
53	Japan	25,17	-31 (22)
54	Argentina	25,67	-7 (47)
55	Moldova	26,01	-2 (53)
56	Hungary	26,09	-16 (40)
57	Italy	26,11	+4 (61)
58	Hong Kong	26,16	-4 (54)
59	Senegal	26,19	+16 (75)
60	Chile	26,24	+20 (80)
61	Sierra Leone	26,35	+2 (63)
62	Mauritius	26,47	-8 (54)
63	Serbia	26,59	+17 (80)
64	Croatia	26,61	+4 (68)
65	Central African Republic	26,61	-3 (62)
66	Tonga	26,70	-3 (63)
67	Mauritania	26,76	0 (67)
68	Bosnia and Herzegovina	26,86	-10 (58)
69	Guyana	27,08	-11 (58)

70	Tanzania	27,34	-36 (34)
71	Kenya	27,80	+13 (84)
72	Zambia	27,93	+14 (86)
73	Mozambique	28,01	-7 (66)
74	Armenia	28,04	+3 (77)
75	Malawi	28,18	+71 (146)
76	Republic of the Congo	28,20	+14 (90)
77	Kuwait	28,28	+1 (78)
78	Nicaragua	28,31	-6 (72)
79	Benin	28,33	+12 (91)
80	Dominican Republic	28,34	+15 (95)
81	Lesotho	28,36	-18 (63)
82	Bhutan	28,42	-12 (70)
83	Togo	28,45	-4 (79)
84	Greece	28,46	-14 (70)
85	Kosovo	28,47	+1 (86)
86	Guinea	28,49	0 (86)
87	Bulgaria	28,58	-7 (80)
88	Madagascar	28,62	-4 (84)
89	Gabon	28,69	+12 (101)
90	East Timor	28,72	-4 (86)
91	Paraguay	28,78	-11 (80)
92	Guinea-Bissau	28,94	-17 (75)
93	Seychelles	29,19	-20 (73)
94	Northern Cyprus	29,34	+8 (102)
95	Guatemala	29,39	+2 (97)
96	Ivory Coast	29,77	+63 (159)
97	Liberia	29,89	+13 (110)
98	Mongolia	29,93	+2 (100)
99	Mali	30,03	-74 (25)
100	Georgia	30,09	+4 (104)
101	Lebanon	30,15	-8 (93)

102	Albania	30,88	-6 (96)
103	Maldives	31,10	-30 (73)
104	Uganda	31,69	+35 (139)
105	Peru	31,87	+10 (115)
106	Kyrgyzstan	32,20	+2 (108)
107	Fiji	32,69	+10 (117)
108	Brazil	32,75	-9 (99)
109	Bolivia	32,80	-1 (108)
110	Qatar	32,86	+4 (114)
111	Panama	32,95	+2 (113)
112	Israel	32,97	-20 (92)
113	Montenegro	32,97	-6 (107)
114	United Arab Emirates	33,49	-2 (112)
115	Nigeria	34,11	+11 (126)
116	Republic of Macedonia	34,27	-22 (94)
117	Venezuela	34,44	0 (117)
118	Nepal	34,61	-12 (106)
119	Ecuador	34,69	-15 (104)
120	Cameroon	34,78	-23 (97)
121	Chad	34,87	-18 (103)
122	Brunei	35,45	+3 (125)
123	Tajikistan	35,71	-1 (122)
124	South Sudan	36,20	-13 (111)
125	Algeria	36,54	-3 (122)
126	Ukraine	36,79	-10 (116)
127	Honduras	36,92	+8 (135)
128	Afghanistan	37,36	+22 (150)
129	Colombia	37,48	+14 (143)
130	Angola	37,80	+2 (132)
131	Libya	37,86	+23 (154)
132	Burundi	38,02	-2 (130)
133	Zimbabwe	38,12	-16 (117)

134	Jordan	38,47	-6 (128)
135	Thailand	38,60	+2 (137)
136	Morocco	39,04	+2 (138)
137	Ethiopia	39,57	-10 (127)
138	Tunisia	39,93	-4 (134)
139	Indonesia	41,05	+7 (146)
140	India	41,22	-9 (131)
141	Oman	41,51	-24 (117)
142	DR Congo	41,66	+3 (145)
143	Cambodia	41,81	-26 (117)
144	Bangladesh	42,01	-15 (129)
145	Malaysia	42,73	-23 (122)
146	Palestine	43,09	+7 (153)
147	Philippines	43,11	-7 (140)
148	Russia	43,42	-6 (142)
149	Singapore	43,43	-14 (135)
150	Iraq	44,67	+2 (152)
151	Burma	44,71	+18 (169)
152	Gambia	45,09	-11 (141)
153	Mexico	45,30	-4 (149)
154	Turkey	46,56	-6 (148)
155	Swaziland	46,76	-11 (144)
156	Azerbaijan	47,73	+6 (162)
157	Belarus	48,35	+11 (168)
158	Egypt	48,66	+8 (166)
159	Pakistan	51,31	-8 (151)
160	Kazakhstan	55,08	-6 (154)
161	Rwanda	55,46	-5 (156)
162	Sri Lanka	56,59	+1 (163)
163	Saudi Arabia	56,88	-5 (158)
164	Uzbekistan	60,39	-7 (157)
165	Bahrain	62,75	+8 (173)

166	Equatorial Guinea	67,20	-5 (161)
167	Djibouti	67,40	-8 (159)
168	Laos	67,99	-3 (165)
169	Yemen	69,22	+2 (171)
170	Sudan	70,06	0 (170)
171	Cuba	71,64	-4 (167)
172	Vietnam	71,78	0 (172)
173	China	73,07	+1 (174)
174	Iran	73,40	+1 (175)
175	Somalia	73,59	-11 (164)
176	Syria	78,53	0 (176)
177	Turkmenistan	79,14	0 (177)
178	North Korea	83,90	0 (178)
179	Eritrea	84,83	0 (179)

Reporters without Borders, dostupné z <http://en.rsf.org/press-freedom-index-2013,1054.html>

Příloha č. 3: Významné případy osob obviněných dle § 301 (seznam)

1. Aziz Özer	11. Abdurrahman Dilipak
2. Ejder Öziç	12. Adnan Bulut
3. Eren Keskin	13. Ahmet Önal
4. Erkan Akay	14. Ali Rıza Vural
5. Fatih Taş	15. Aydın Engin
6. Hanefi Bekmezci	16. Cüneyt Arcayürek
7. Hüseyin Ser	17. Enis Mazhar Tayman
8. Hüseyin Bektaşoğlu	18. Erol Özkoray
9. Hrant Dink	19. Ersen Korkmaz
10. Zülküf Kışanak	20. Faruk Çakır

21. Ferhat Tunç
22. Ferzende Kaya
23. Ibrahim Güçlü
24. Ismail Beşikçi
25. Mehmet Ali Aslan
26. Mehmet Ali İzmir
27. Murat Coşkun
28. Murat Pabuç
29. Necmettin Salaz
30. Neval Barlas
31. Osman Tiftikçi
32. Ragıp Zarakolu
33. Serhat Incirli
34. Sırrı Öztürk
35. Sinan Kara
36. Tuncay Özkan
37. Ahmet Şık
38. Bahadır Kurbanoğlu
39. Elif Şafak
40. Erol Katırcıoğlu
41. İsmet Berkan
42. Lale Sariibrahimoğlu
43. Orhan Pamuk
44. Erhan Kara
45. Ahmet Şah Ayaz
46. Murat Ayaz
47. Mehmet Baransu
48. Temel Demirer
49. Mehmet Çolak
50. Rasim Ozan Kutahyalı
51. Orhan Miroğlu
52. Ercan Oksüz
53. Oktay Candemir
54. Önder Aytaç
55. Zeynep Kuray
56. Hasan Cemal
57. Murat Belge
58. İlhan Selçuk
59. Haluk Şahin
60. Mustafa Balbay
61. Nedim Şener
62. İbrahim Kaboğlu
63. Baskın Oran
64. Abdullah Yıldız
65. Halil Altındere
66. Şehmus Ülek
67. Rıdvan Kızıgın